

*Köszöntjük az édesanyákat!
Tanbachtale le csacse deja!*

VII. ÉVFOLYAM
4. SZÁM
ROMA LAP
1999. ÁPRILIS
ÁRA: 98 Ft

HOSSZÚ ÚT

LD

„LUNGO DROM”

P OSTA FORDULT V VAL

Felhívás

A „Lungo Drom” nagyari alapszervezete felhívással fordul a cigány önkormányzatokhoz, civil szervezetekhez és alapítványokhoz, hogy az 1999. március 7.-én bekövetkezett árvíz-katasztrófa sújtott, Nagyari Roma Kisebbség megsegítését, támogatását kéri a cigányságot ért károk enyhítésére, a lakásfelújításokhoz szükséges anyagi hozzájárulásra, a nehéz élet-körülmények javítására. 34 roma családdal lett kitelepítve a katasztrófa sújtott területről, ennek 60%-a gyermek. Több mint 15 lakás szorul felújításra vagy újjáépítésre. A házak lakhatatlanná váltak, többségük életveszélyes, így több család hajléktalanná vált. Az adományokat a következő számlaszámra várjuk:

67800120-13001111

„Lungo Drom”

Tarpa és Vidéke

Takarékszövetkezet, KISAR

Címlapon: Csabai István felvétele

LD
„LUNGO DROM”

ROMA LAP

Megjelenik havonta,
a „Magyarországi
Nemzeti és Etnikai
Kisebbségeikért”
Közalapítvány
támogatásával.

Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési
Központ” Alapítvány
5000 Szolnok, Aranka utca 3.
Telefon/fax: (56) 372-269.

Főszerkesztő: **Paksi Éva.**

Tervezőszerkesztő: **Pozsa József.**

Munkatársak: **Botosné Kóti Lilla,
Buháné Csapó Ilona, Bujdosó Jánosné,
Pálfi Elvira, Rác Zsuzsa.**

Felelős kiadó: **Farkas Flórián.**

Nyomdai munkák:
**REPRÓ STÚDIÓ Nyomdaipari Egyéni Cég,
Verseyhy Nyomda Kft., Szolnok**
ISSN 1216-982X

**A nem kért kéziratokat nem őrizzük
meg és nem küldjük vissza.**

Enciklopédia

Hamza Miska (1845-1916)

Hamza Miska, nagyváradai első zenekarvezető, 1845-ben Oroson, Szabolcs megyében született. Fia az Öreg Hamza Miskának, ki az 50-es években a **Boka Károly** debreceni bandájának volt híres klarinétosa. Klarinétszólóiról annak idején ismerték az egész országban.

Hamza Miska rendkívüli zenei tehetségét 12 éves korában fedezte fel az 50-es években az ismert magyar nábob, **Csernovics Péter**, a szalárdi, Bihar megyei **Dárius**. Az ő pártfogása mellett előbb szalárdi udvari prímás lett, mert Csernovics Péter úgy élt szalárdi kastélyában, mint egy igazi kiskirály. Hamzát 17-18 éves korában e szavakkal küldte el Debrecenbe:

– No, fiam, Miska! Eredj most már Debrecenbe és mutasd meg, hogy minden patikánál jobban meggyógyítja a búbánatot a te hegedűd bővös hangja.

Így került Hamza Debrecenbe 1868-ban, ahol **Balázs Kálmán** bandájának lett a segédprímása. A hegedűjéről már akkor meséket beszéltek a Debrecenbe átrándult nagyváradiak. Úgyszólván közkívánságra csalogatta aztán át Nagyváradra **Bölonyi József**, a kolozsvári színház későbbi intendása. **Tisza Kálmán**nak legkedvesebb udvari zenésze lett, család ünnepekre is mindig kihívták a geszti kastélyba. Valahányszor pedig Tisza Kálmán bejött Nagyváradra, az öreg Hamzát rögtön hívták, mert nélküle nem érezte jól magát Váradon. Nem tudta úgy senki elhúzni az ő kedvenc nótáját:

*Vékony deszka kerítés
Jaj de karcsú teremts*

és a választási nótáját:

Oláh Mara festőművész az árvíz-károsultak megsegítésére festményeket és önéletrajzi regényét ajánlja fel készpénzért, vagy élelmiszerért.

Érdeklődni az alábbi címen lehet:

Oláh Mara

6115 Városföld, III. ker. 48.

Telefon: 06-76/474-909.

*Olyan kell minékünk
Ki megáll a talpán
Éljen Tisza Kálmán!*

Ezek voltak **Tisza Kálmán** nótái. Ezeket sírta Hamza hegedűje, valahányszor Tisza, Váradon volt.

1880-ban körútra indult Oroszországba, ahol játszott II. Sándor cár előtt is, nagy tetszéssel. Itt vele is megtörtént, hogy az egyik udvari estély alkalmával - melyen a minden oroszok cára is jelen volt - mielőtt a hangversenyterembe lépett volna zenekara, megvizsgálták a nagy- és kisbögőt, hogy nincs-e benne bomba elrejtve. Szentpétervárról Hamzáék Moszkvába, Ogyesszába, Varsóba, innen pedig Krakkóba mentek hangversenyezni, mindenütt nagy tetszéssel és sikerrel. Krakkóból Bécsbe ment, ahonnan egy fél évi tartózkodás után Budapestre jött és ott töltött egy farsangot.

De Hamza visszakivánczolt Nagyváradra, ahonnan csak nyárra távozott el Borszékre és Herkulesfürdőbe, ahol már alig várták a fürdővendégek. A jól megtermett cigányprímás többször játszott hadgyakorlatok alkalmával királyunk előtt. Először 1883-ban, Szegeden, amikor az új középületek felavatási ünnepét tartották. Majd 1884-ben az aradi hadgyakorlatokon újra. Azután valamennyi tiszántúli és erdélyi királyfogadtatásnál ott volt 1889-ig, így a nagyváradai és kolozsvári királylátogatáson is. Hamza rendes udvari zenész lett, **Schlauch** nagyváradai bíboros püspök valamennyi ebédjén és estélyén ott muzsikált. **Agliardi** pápai nuncius is jól mulatott muzsikája mellett, aki akkor hallott életében először cigányzenét.

(Csemer Géza: Habiszti)

Szakítóbróba

*Kicsomagolsz, becsomagolsz.
Egymásra dobált érvek, ellenérvek: oda-vissza.
Üres vállfák.
Mezítelenséged ragyog.*

*Közeledben, közelemben
elhallgatott szavak.
Mint éber vadé parázslik szemed:
sosem vágjuk ki magunkat e bozótosból!
Lényed úgy közelít, mint légüres térben
elejtett tollpihe.*

*Visszafojtom lélegzetem.
Kibuggyan számon édes leheleted:
egész arcoddal nevetsz.*

Hóval az út eltorlaszolva

*Arcod: - királyi palást.
Ezüst szakállad arannyal áttört virág.
Otthonod, azt az egyszoba-konyhás féltelkes
templomot, már bontja a szél.
Bitang idő ez apa és hitvány az is
ki benne él!*

*Mennybe ment itt veletek
a piac, a bolt a hentes;
szakad a hó bevert ablakaitok
örökké nyitott szemeibe.*

*Anyám, varrjad áldozó ingem
gyűszűd lobbanjon az égre,
fejedet fordítsd felém:
pártfogolj szemeddel.*

„Az igazság kilométerei”

Lakatos Menyhért – az író cigány

Kitüntetései: Munka Érdemrend aranyfokozata,
József Attila-díj, Magyar Köztársaság
Csillagrendje, Magyar Köztársaság
Babérkoszorúja-díj.

Könyvei: Füstös képek, Akik élni akartak,
Csandra szekere, Angárka és Busladarfi, Az
öreg fazék titka, Piramisok ivadékai, Hosszú
éjszakák meséi. Drámák: Akik élni akartak, Átok
és szerelem (film).

Lakatos Menyhért fonákjára fordítja a szót és azt mondja magáról, hogy író cigány, ezzel lázadó élet fen a szavaknak. Nem a cigány íróval van gondja, hanem a mögötte orvul megbúvó szándékkal, amely cinikus jelzőként fintorog.

Mint ahogyan azt tette egyik „jeles” írónk azon az összejevületen, ahol Lakatos Menyhértet a Magyar Írószövetség tagjává választottak. A megjegyzés hozzávetőlegesen emígyen szólt: szabaduljunk meg ettől az egy cigány írótól „lőjük ki a Holdra”! És mondta ezt egy olyan ember, aki írásaiban jellemeket, karaktereket formál, s közben elfelejtkezik saját arcáról.

Lakatos Menyhértnek sok „köpést” kellett letörölnie az arcáról, s ez az arc olyan lett, mint a gránit – kikezdehetetlen. Hosszú volt az út Vésztőtől Budapestig de eljutott, mert dacolni tudott az idő „szeleivel”, gerincét nem tudta meghajlítani a zsamokság, a gög, a pókhendiség, az önjelölt felsőbbrendűség. Állta a cinizmus pofonjait, mert küldetése volt.

Ezüstfejú öreg cigányok tanították bölcsességre és emberségre. Hányszor, de hányszor gázolt övig a megaláztatás sarába! Didergő és vacogó álmait, szerelemre éhes lányok melegítették fel.

Ez az időszak volt a felismerés, a tanulás éve. A gimnáziumi ingázás és a szellemi gyötörtetés kalodájában, nap, mint nap a tudásra adták, hogy ő csak egy „bűdös cigány”... Mekkora lelki erő kellett ahhoz, hogy az ember ne váljon „indiai ámokfutóvá” – aki mindenkibe kést márt...

Lakatos Menyhért csak egyszer ütött, és majdnem az életébe került. Olyan sístergő gyűlölettel alázták meg, amelyet csak kőmás állapotban lévő tudott volna elnézni.

A Füstös képek a magyar irodalom olyan gyöngyszeme, amely hozzávetőlegesen 30 országban jelent meg. A napokban az USA-ban is jelezték, hogy kéri a fordítás jogát...

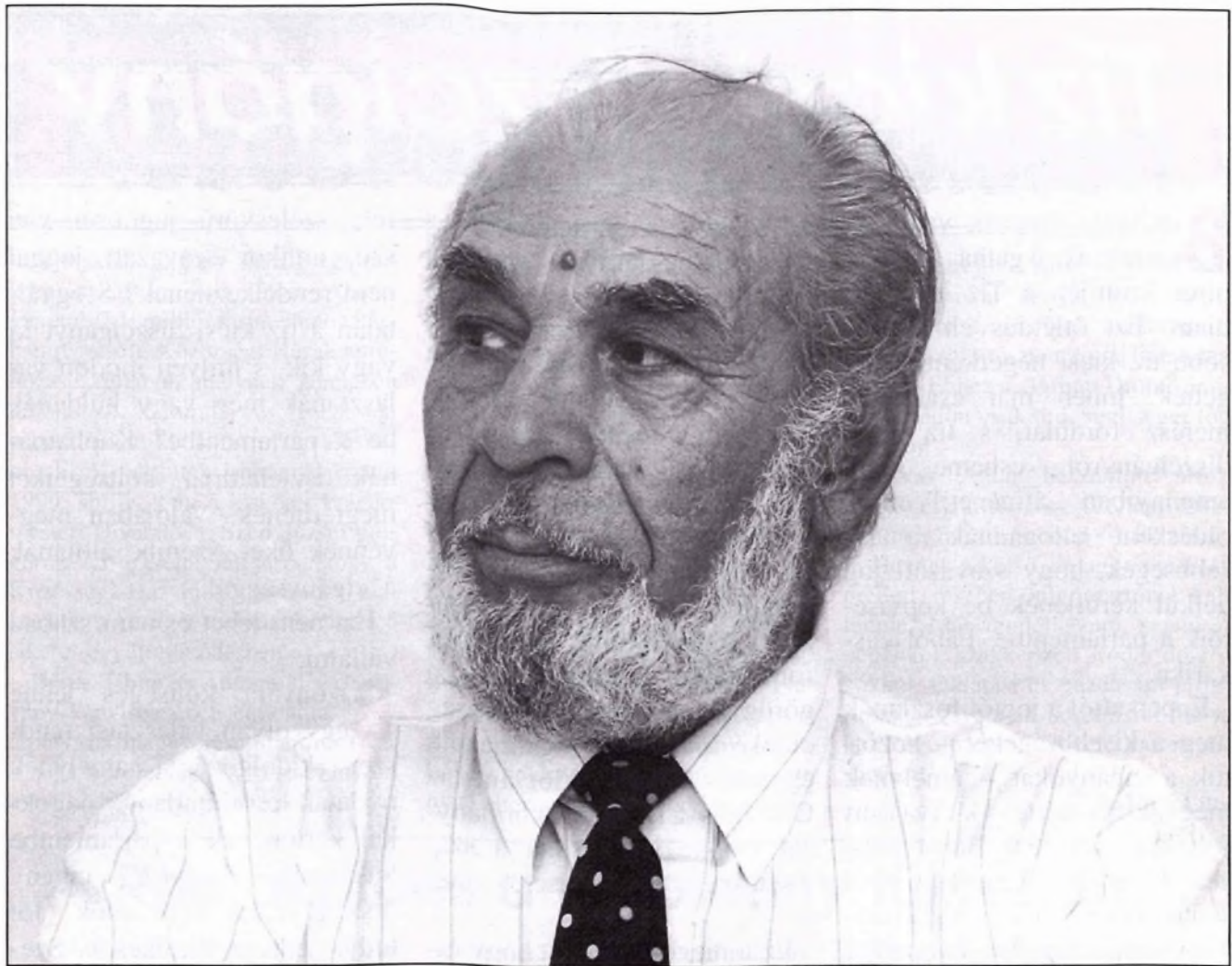
A Füstös képek ma is aktuális, mert olyan történelmi hitelességgel bír, amely szinte dokumentum hitelességgel tárja elénk a

cigányok életét. Elementális erővel, drámai feszültséggel jeleníti meg a romák mindennapi küzdelmét: az éhséggel, a szegénységgel, a hideggel, az emberi gyűlölettel, még egymás között is, mert az éltben maradásért való mindennapi harc a gyűlölet pestisét terjesztette.

Lakatos Menyhért volt az első olyan cigány ember, aki a cigányokról írt: a belső átélés erejével, sirással, könnyek között, hisztérikus nevetéssel tarkítva. Jajgatva sírt és nevetett a lélek, de a párolgó pörkölt íze feledtette a szenvedést.

És a gyomor után a szívet, a lelket is jól kell lakatni, meghozzá mesével. Az öregember mesélő szava, botra támaszkodva elindult a mese országútján. A hallgatóság tekintete megtelt fényvel és világítottak, mint a szentjánosbogarak. Lihegve követtek a mese útján – mert a mesében a győztes mindig elnyeri méltó jutalmát –, az emberibb élet álma feszegette a cigányok keblét, mert kiakart törni a börtönéből, szabadság után vágyódott.

Lakatos Menyhért a megaláztatott cigányemberről írt, akinek mindig van annyi belső tartaléka, amely átsegíti a katasztrófákon és megőrzi tisztességét, amelyet cigány törvények irányítanak. Bizony a cigány embernek is van tisztessége és becsülete, de nem a magyar megfogalmazás, hanem saját törvényei szerint, amely ugyan nem írott,

Lakatos Menyhért – az író cigány

de mégis kérlelhetetlenebb az írótnál is.

Lakatos Menyhért 1966-ban kezdett publikálni a helyi békési lapokban. 1970-től rendszeresen közli a novelláit a Valóság című irodalmi folyóirat.

1969-től '75-ig a Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai csoportjában tevékenykedik. Különböző tudományos dolgozatokat készítenek a cigányok életéről, kultúrájáról, nyelvéről, hagyományairól és a hiedelemvilágáról. Lakatos Menyhért konzultánsként vesz részt ebben a munkában.

Írói munkája egyre nagyobb tért hódít, átlépi a határt (a szellemnek nem kell vízum), 1970-ben Londonban megválasztják a

Cigány Világszövetség elnökhelyettesévé.

1986-ban egy szűk roma értelmiségi csoporttal megalakítja az első Cigány Kulturális Szövetséget és az első roma lapot: a Romano Nyevipét. Óriási visszhangot váltott ki az első roma szócső, amelyet a cigányok írtak cigányokról.

Lakatos Menyhért ma is aktívan részt vesz a közéletben. A III. kerületben cigány önkormányzati tag. A nagy döntések-nél a különböző roma szervezetek ma is kikérik véleményét. Kell, szükség van a bölcsességre, amely lecsillapítja az „oda-csapni” akaró ifjú titán öklét.

„Gyerekek, üljünk le, és beszéljük meg a dolgot.” És a beszéd egy idő után új ösvényt

vág. Lassan életre kelnek az öreg cigányok, lángra lobbannak a tábortüzek, szinte érezzük, hogy csípi a szemünket a füst, mert Lakatos Menyhért úgy tud mesélni, ahogy ír. Szabadon, korlátok nélkül él és lélegzik a szó, illatot áraszt, színeket fest és sorsokat rajzol a porba. Öntudatos léptek indulnak el szerencsét próbálni.

Lakatos Menyhért maga indult el, hogy ösvényt vágjon oda, ahová még cigány ember nem jutott el: az írás birodalmába. Írdatlan erővel tört utat a maga és a mi számunkra.

Ma már kiszélesítettük ezt az ösvényt, akár párosával is járhatunk rajta, de ehhez kellett valaki, akinek volt bátorsága útra kelni.

2017. évi

Tíz kicsi díszcigány

Bizonyára ismerik vagy olvasták is Agatha Cristhie híres krimijét, a Tíz kicsi indiánt. Ezt ötletdús elmék később tíz kicsi négerként emlegették. Innen már csak egy merész fordulat, s tíz kicsi díszcigányról eshetne szó, amennyiben „átmeneti” megoldásként elfogadnák a kisebbségek, hogy szavazati jog nélkül kerüljenek be képviselőik a parlamentbe. Fából vas-
karika.

Éppen attól a jogtól fosztanak meg a kisebbségeket – közöttük a cigányokat – amelynek megvalósításáért, kivívásáért folyik a küzdelem. Bár a nemzeti és etnikai kisebbségekről szóló törvény 20 paragrafusának első bekezdése kimondja: „A kisebbségeknek – külön törvényben meghatározott módon – joguk van az országgyűlési képviseletre”. Ez azonban mind a mai napig késik. A törvény megszületése óta alkotmányértést követ el a magyar parlament.

Időzzünk azonban el az ideiglenességet erőltető, a törvényt csűrő-esavaró, de a lényegét megkerülő fogalmazás mellett. A Népszabadság 1999. április 13-ai, keddi lapszámában, a kisebbségek nem adják könnyen a szavazati jogukat cím alatt a következő olvasható: „A kisebbségek átmeneti megoldásként elfogadhatónak tartják, hogy szavazati jog nélkül vegyenek részt a törvényhozásban.” Nos így ülne be – mondjuk – tíz kicsi

díszcigány a parlamentbe, s hallgathatna, amikor szavazni kell fontos, éppen a kisebbségeket érintő kérdésekről. Vállalható-e ez, akárcsak átmenetileg is? És egyáltalán ki dönti el, hogy meddig tartana ez az átmenet? Most azt mondják, az a mézesmadzag, hogy a következő választásokig. Ki ad erre garanciát? Pártok, országgyűlés, alkotmányjogászok, mely fórum? Bár az információból kitűnik, hogy a görög és a német kisebbség elnöke óvatosan fogalmazott, egyedül **Farkas Flórián**, az Országos Cigány Önkormányzat elnöke kifogásolta a szavazati jog nélküli képviselet ötletét.

Ez a megoldás nem, hogy ötletnek, de viccnek is rossz. Az információban általánosságban fogalmaznak, amikor azt hangsúlyozzák, hogy az átmeneti megoldást elfogadhatónak tartják a kisebbségek. Tessék megmondani nekem: mit értenek kisebbségen? Ha csak a Lungo Drom Választási Szövetséget tekintem, s veszem alapul, akkor is figyelembe kell venni, hogy a szövetségre lépett cigány civil szervezetek, történetesen a Phralipe elsősorban a cigányság országgyűlési képviseletének a megoldásáért vállalta a szövetséget. Hasonlóképpen gondolkoznak más civil szervezetek is.

Olvassom, hogy a kisebbségi országgyűlési képviselőket „széleskörű jogosítványokkal ruháznák fel”. Mi-

féle széleskörű jogokról van szó, amikor szavazati joggal nem rendelkeznének? S egyáltalán a tíz kicsi díszcigányt ki vagy kik, s milyen módon választanák meg vagy küldenék be a parlamentbe? Kaphatnának tiszteletdíjat, költségeiket megtérítenék. Valójában megvennék őket, szembe állítanák a cigánysággal.

Ezt nem lehet és nem szabad vállalni.

Bizonyára költséges lenne egy olyan választási rendszer kidolgozása, amelynek nyomán csorbítatlan(!) jogokkal kerülnének a parlamentbe kisebbségi, közöttük cigány országgyűlési képviselők. Jól tudják ezt az illetékesek. Szerintem nem a jogalkotókon, az alkotmányjogászokon múlik, hogy valójában díszcigányok vagy egyenjogú és egyenrangú képviselők legyenek a parlamentben. Egyelőre úgy tűnik, egyik pártnak sem érdeke, hogy „megzavarják” köreiket, a kisebbségek felborítsák a papírformákat, amikor meg kell nyomni a szavazási gombokat. Ehelyett inkább – ki tudja meddig? – vállalják az alkotmányos mulasztás terheit. Úgy sem lesz következménye. Nekünk annál inkább lenne, ha bármilyen módon tíz kicsi díszcigányt ültetnének be bábusnak a parlamentbe.

Díszcigányokra nincs szükségük a cigányoknak!

Farkas Kálmán

Közösségi Ház Kiskörén

A kiskörei cigány kisebbségi önkormányzat az Autonómia Alapítványtól 7,1 millió forint támogatásban részesült, Közösségi Házak létrehozása céljából, melynek keretében különböző kulturális és gazdasági programokat kívánnak megvalósítani. Erről tartottak sajtótájékoztatót 1999. április 9-én a kiskörei Polgármesteri Hivatalban. **Szén József** polgármester ígéretet tett arra, hogy a Közösségi Ház működtetéséhez maximális segítséget nyújtanak, bízva a sikeres együttműködésben.

Béres Tibor az Autonómia Alapítvány képviselőjében elmondta, hogy a pályázat megnyerése után most vár a nehezebb feladat Kiskörére, hiszen a működtetés magasabb követelmé-

nyekkel jár. Rövid idő alatt kell sikeresen véghez vinni a programot. Fontosnak tartja, hogy a pályázók részéről nagy összefogást tapasztalt, jó szakemberekkel, akik nem önmaguk, hanem a környék felemelkedését szolgálják.

Lólé Mihály a „Lungo Drom” Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség elnökhelyettese, **Farkas Flórián** elnök jókívánságainak tolmácsolása után, arról beszélt, hogy szerinte olyan programok kellenek, amelyek vonzák a fiatalokat. Ennek megszervezését bátran bízzák **Farkas Antalra** a kiskörei cigány kisebbségi önkormányzat elnökére, aki több ízben bizonyította már rátermettségét. Úgy gondolja,

hogy a létrejövő Közösségi Házban kell létrehozni azokat az oktatási programokat, amelyek a hátrányos helyzetű roma és nem roma fiatalokat segítik. Ehhez a „Lungo Drom” amelyen módon csak tud, segítséget fog nyújtani.

Farkas Antal beszámolt arról, hogy céljuk Kisköre szellemi központtá válására irányul. A Közösségi Háznak a külső anyagi támogatás mellett, részben önfenntartónak kell lennie. Már rendelkeznek számítógépekkel, szakképzett irodai dolgozókkal. Oktatási és gazdasági programokat kívánnak létrehozni, melyhez két alprogram vezető van segítségükre.

B. Kótyé Lilla

Romakérdés a tudomány tükrében

1999. március 31-én a Magyar Tudományos Akadémia tudományos munkatársai sajtótájékoztatón vázolták azt a viszonylag újkéntű együttműködést amely a kormány, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal és a roma önkormányzat kezdeményezésére jött létre, azaz a céllal, hogy az MTA – tudományos tekintélyével – a romaügy mellé állva egy hosszútávú eselektív programot dolgozzon ki.

Szász Zoltán a Kisebbségi Műhely vezetője elmondta, hogy immáron két éve működik a cigány tudományos műhely. Szaktekintélyek dolgoznak különböző témakörben: kisebbségi önkormányzatok jogértvényesítése, a kisebbség helye a magyar társadalomban, a cigányság életkörülményei, társadalmi integrációja, anyanyelv oktatás a kisebbségi iskolákban.

Dr. Doncev Toso államtitkár, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke elmondta, hogy a MTA teljes tekintélyével a romaügy mel-

lé állt. Folytak a párhuzamos egyeztetések a kormány és cigány kisebbségi önkormányzatok között, hogy ne ösztönös módon működjön, hanem közép és hosszútávú esomagtervek készüljenek, amelyek minden témakört felölelnek. A valós problémákat, konkrét javaslati terv kövesse nemesak a tisztán látás miatt, hanem azért, hogy ne halmozódjanak a gondok. Természetesen mindez a cigány szakemberek bevonásával történjék.

Szarka László a kisebbségi műhely igazgatója vázolta, hogy az MTA az egyetemek, múzeumok, szociológusok, nyelvészek és különböző kutatók bevonásával koordinálják, feldolgozzák a beáramló információkat és tudományos alapossággal elemzik és értékelik azokat.

Két éve alakult meg a műhely azaz a céllal, hogy kizárja a spontaneitást, rendszerezze és elemezze a roma önkormányzatok működési struktúráját, e mellett előrevetítse

azokat a lehetőségeket, amelyekről jobban, hatékonyabban, működőképesebben realizálódhatnak és megállnak a saját lábukon. Mindezeket gyakorlati teszteknek vessék alá, hogy a visszaigazolás aláhúzhassa az elképzelések gyakorlatban való alkalmazását.

Szarka László megemlítette az asszimilációs lehetőségeket, és szót ejtett a társadalmi felzárkóztatásról.

Summázva elmondhatom, hogy a Magyar Tudományos Akadémia hírnevével és rangjával a roma ügy mellé állt és segít feltérképezni mindazokat a gondokat, problémákat, amely mint emberileg, szociálisan és kulturálisan hiánypótló megoldásért kiállt.

A romák nemesak receptet, hanem kiváltható gyógyszert is kérnek, amely kezelhetővé, sőt gyógyíthatóvá teszi még az akuttá vált társadalmi és erkölcsi betegségeket is.

Rácz Lajos

„A cigányügyet a többi nemzeti kisebbségtől külön kell kezelni”

A Szolnoki Kisebbségi Jogvédő Egyesület, a Magyarországi Cigányok Önkormányzati Érdekegyeztető és Képviselési Szervezetének (CÉSZ) Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Szervezete, valamint a Lungo Drom Országos Cigány Értékvédelmi és Polgári Szövetség szervezésében 1999. március 17-i kezdettel Jász-Nagykun-Szolnok megyében térségi szakmai fórumokat bonyolított le.

1999. március 17-én Jászladányban, március 24-én Kunszentmártonban, március 31-én Tiszaburán és április 7-én Kenderesen tartotta meg fórumait.

A fórum célja mind jobban előkészíteni a Nemzetiségi törvény átfogó módosítását mindazon kisebbségi önkormányzatok segítségével, – képviselői útján, – akik nap mint nap gyakorolják az önkormányzatiságot, valamint, hogy első kézből kaphassunk olyan javaslatokat, melyeket a módosítás során figyelembe kell venni a jogalkotónak. Mindehhez azonban elengedhetetlenül szükséges volt, hogy egy valós képet kaphassunk a cigány kisebbségi önkormányzatok működéséről. Ez a cél vezérelte a fent említett három szervezetet, hogy fórumokon megismerhessék a felmerülő gondokat és szakmai javaslatokat dolgozzanak ki az illetékesek felé.

A rendelkezésünkre álló felmérés jellegű adatokat, információkat a Szolnoki Kisebbségi Jogvédő Iroda szakmai munkacsoportja dolgozta fel.

Minden egyes térségi fórumon a fő hangsúlyt a Nemzetiségi törvény IV. fejezetére fektettük, amely a kisebbségi önkormányzatokról rendelkezik.

A Szolnok megyében működő 34 cigány kisebbségi önkormányzat működési feltételeiről az alábbi következtetéseket vonjuk le:

1./ A települési önkormányzatok, a cigány kisebbségi önkormányzatok a Nemzetiségi törvényt csak részben ismerik.

2./ A települési önkormányzatok a 20/1995. (III.3.) sz. Kormányrendelet – amely a kisebbségi önkormányzatok költségvetésének, gazdálkodásának, vagyonyjuttatásának egyes kérdéseiről rendelkezik –, csak részben tartják be, amit bizonyít azon felmérés, amely a Tájékoztató mellékletét is képezi.

a./ Irodával rendelkezik: igen: 18, csak részben: 13, nem: 3.

b./ Települési önkormányzattól anyagi támogatásban részesül: igen: 19, nem: 15.

c./ Helyi programmal rendelkezik: igen: 29, nem: 5.

d./ Információs kapcsolata van: 23, nincs: 11.

e./ Tiszteletdíjban részesülnek: igen: 16, nem: 18.

f./ Települési Önkormányzat bizottságaiba delegáltak: igen: 30, nem: 4.

3./ A cigány kisebbségi önkormányzatok megválasztását követően, a megalakulás után magukra lettek hagyva. Csak az előrelátó települési önkormányzat nyújtott segítséget ahhoz,

hogy megkezdhessék tevékenységüket.

4./ A cigány kisebbségi önkormányzatok információhiányban szenvednek, sem szakmai, sem politikai útmutatást működésüket illetően nem, vagy csak részben kapnak.

5./ A cigány kisebbségi önkormányzatok szakmai felkészültsége nem kielégítő. Nem ismerik a Nemzetiségi törvény jog adta lehetőségeit, így nem is gyakorolják azt. Ha a jog adta lehetőséggel élni szeretnének, akkor „falakba” ütköznek, amit nehezen küzdenek le, vagy kezdeményezésüket visszavonják.

6./ Valamennyi térségi fórumon érezhető volt a „valamitől való” félsz. Kérdésként fogalmazódott meg, hogy vajon tovább lehet-e fejleszteni a kisebbségi önkormányzatiságot, avagy sem, illetve milyen következményei lehetnek a jövőben? Vita alapján következtetni lehetett, hogy félnek a szegregációtól, majd megállapították, hogy a Nemzetiségi törvény hosszú távon elkülönülést fog okozni, ami elgondolkodtatásra késztetheti nemcsak a jogalkotót.

Záró dokumentum

A Cigány Önkormányzati Fórumon a jelenlévő cigány kisebbségi önkormányzatok az alábbi záró-dokumentumot fogadták el:

Mindenekelőtt le kell szögeznünk, hogy a kisebbségi önkormányzatiságot tovább kell fejleszteni, intézményesíteni szükséges, mivel csak intézményesi-

tett formában lehet elképzelni a Nemzetiségi törvény által megfogalmazott kulturális autonómiát.

Ehhez azonban nélkülözhetetlen a Nemzetiségi törvény átfogó módosítása, melynek során összhangban kell lennie egyéb más törvényekkel is, mint például az Alkotmánnyal, a helyi önkormányzatokról szóló törvénnyel, az államháztartási törvénnyel stb.

Különös hangsúlyt kell fektetni a módosítás során az anyagi garanciákra, melynek léte, vagy nem léte határozza meg a kisebbségi önkormányzatok működését.

A fórumokon a Nemzetiségi törvény IV. Fejezetével foglalkoztunk kiemelten, amely a kisebbségi önkormányzatokról rendelkezik. Többéves működési tapasztalat alapján az alábbi javaslatokat fogalmazták meg a jelenlévő kisebbségi önkormányzatok vezetői, képviselői, és a szakemberek:

1./ Tételesen meg kell jeleníteni, hogy a települési önkormányzat milyen módon köteles a helyi kisebbségi önkormányzat, mint intézmény működését biztosítani.

a./ Milyen méretű irodát kell biztosítani?

– 1300 lélekszámú településnek 16-20m² alapterületű

– 1300 lélekszám feletti településnél 20-30m² alapterületű, amely 2-3 helyiségből is állhat.

b./ Technikai felszereltség – telefon, fax, fénymásoló, számítógép, bútorzat.

c./ A mindenkori havi rezsi-költség megtérítése.

2./ A cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke szavazati joggal vegyen részt a települési önkormányzat közgyűlésén.

3./ A települési önkormányzatok bizottságaiba delegált kisebbségi képviselő szavazati joggal vegyen részt a döntéshozókészítő munkában.

4./ Tiszteletdíj kötelezettsége, mértéke, a mindenkori minimálbér legyen.

5./ Feladat- és hatáskörök jegyzékét ki kell terjeszteni az általános ügyekre is, mint például

a./ infrastruktúra fejlesztése a településen,

b./ oktatási, művelődési és egyéb intézmények létrehozása, fejlesztése, összevonása, megszüntetése,

c./ Közhasznú és egyéb foglalkoztatású munkakörökben is.

6./ A működés anyagi fedezetét, biztosítását illetően

a./ központi támogatás differenciált elosztása, megállapítása,
– 1300 lélekszám alatti településeknél 1.000 eFt

– 1300 lélekszám feletti településeknél 1.500 eFt.

b./ A települési önkormányzat költségvetésében külön tételként szerepeljenek a kisebbségi önkormányzatok, mint költségvetési szerv, intézmény. A támogatás differenciált megállapítása legyen. Mivel a Nemzetiségi törvény a kulturális autonómia jogának gyakorlását adja meg, amely három területből áll, nevezetesen: művelődés, oktatás, nyelvhasználat. Ahhoz, hogy a tényleges gyakorlás is megvalósuljon, a települési önkormányzatok közművelődési alapjából létszamarányos (fejkóta) támogatást köteles biztosítani a kisebbségi önkormányzatok részére.

7./ Napi információ áramlás biztosítása.

8./ Jogorvoslatok (panasz, bejelentés, feljelentés stb.) soron kívüli kivizsgálása.

9./ A Nemzetiségi törvényt kövesse egy egységes végrehajtási rendelet.

II. A Kormány középtávú cigány cselekvési programjáról

1./ Ahhoz, hogy a cigányság társadalmi integrációját elősegítse a program, túl kell lépni az elméleti síkon, hiszen 1990 óta ez történik. Ötletek, elképzelések, programok gyártása, ami azt jelenti, hogy a valós probléma kezelését nem merik felvállalni az illetékesek.

2./ Mivel csak Kormány-határozat rendelkezik a cigányságot érintő legsürgetőbb feladatokról, és maga a kormányhatározat csak a szaktárcáknak állapít meg kötelező feladatokat, így hosszú távon az ügy elbagatelizálása várható.

Javaslat

1./ A cigányság társadalmi integrációját elősegítő generális jellegű törvényi szint szükséges ahhoz, hogy a folyamat a gyakorlatban is elinduljon. Tehát a végrehajtó szerveken múlik az, hogy sikerül-e a törvény végrehajtani, foganatosítani a gyakorlati feladatokat, vagy sem.

2./ A cigányügyet a többi nemzeti kisebbségtől külön kell kezelni. A cigány cselekvési program végrehajtására, koordinálására és egyéb más feladatokra, amelyek ugyancsak az integrációt segítik elő, szükséges létrehozni egy országos hatáskörű szervezet Cigány Társadalmi Integrációs Hivatal néven, a megfelelő közigazgatási jogosítványokkal.

Dr. Pálfi Miklós
Kisebbségi Jogvédő Iroda, Szolnok

Megyei roma művészeti vetélkedő

Nyírmadán

A régió 25 településéről 25 gyerek sereglett össze, hogy részt vegyen a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Nyírmadán a Megyei Roma Művészeti Vetélkedőn. Harmadik alkalommal rendezték meg a Roma Kultúra Napjának jegyében a művészeti seregszemlét. A „Meny-nyi remény a családunkban” mottóval 6 kategóriában meghírdetett versenyre 10-14 éves gyerekeket vártak. Legnagyobb érdeklődés a látványos néptáncot, a versmondást és az egyéb kategória produkcióit kísérte. Ferenczi István, az iskola igazgatója a következő szép szavakkal nyitotta meg a vetélkedőt és köszöntötte a gyerekeket és felnőtteket: „Napok óta készültünk, hogy lelkünk minden melegével fogadhassunk benneteket. Vártunk rátok, mert fontosak vagytok nekünk. Fontos számunkra, hogy felnőtteként boldoguljatok. **Rostás-Farkas György:** Aranyhídon című kötetéről azt mondja **Ranner Gizella,** a könyv szerkesztője, hogy a költő aranyhídja nem más, mint a reményhíd. Remény arra, hogy a cigányság is egyszer igazi otthonra talál. Ki érti meg? című versében így ír:

*„Ki érti meg a haldokló Napot
A nevető cigány bánatot.
Ki érti meg nótáink keservét
Indulataink lobogó tüzét.
Ki fejt meg fájdalmunkat
Törött szárnyú szavainkat.”*

Azt hiszem, ma itt sokan megértik. Megérti az a sok gyerek és felnőtt, aki részese lehet a mai nap szívmelegítő perceinek. Megértik az értetek izgulók, a sikerekben reménykedők.

OVA-AVLA. Ez a lovári kifejezés azt jelenti, hogy remény-esély.

Van-e OVA-AVLA, remény-esély egy, az óhazából messzire vetődött nép számára? Vándorútja végén lelhet-e a cigányság igazi hazára? Például itt, Magyarországon, ahol 700 éve élnek őseink és sokadízíglén porhadnak a földben. S akik e földön óhajtanak a maguk számára is életteret és végső nyughelyet.

Van remény-esély! Ti és a ti tehetségetek a biztosíték erre! Ki tudja megmondani, hogy mennyi tehetség rejtőzik a cigányság soráiban, elzárva attól, hogy felfedezzék és kiműveljék az átlagon felüli képességeket?

Talán a mai alkalom egy morzsa ehhez, egy apró aranyhíd, amelyen elindulhattok a reményteli élet felé.

Megkezdődik a nemes verseny. Lesznek győztesek és helyezették. A nap tétje azonban nem ez. A legfontosabb üzenete abban áll, hogy ma mindnyájan nyertesek leszünk, mert embe-rebb emberekké válunk.

A művészet kitárt szív...! A művész vagy a mű tolmácsolója az önfelmutatás legtisztább forrása. Olyan forrás, amelyből ezüst és aranyszálak, reményszálak futnak szerteszét – más lelkeket, szíveket keresve –, hogy azokat e szálak összeköthessék, elszakíthatatlanul. Legyen ma a művészet nyelve közöttünk összekötőkapocs a produkciók, tisztelgések az emberi tehetség előtt, és az együttlét alkalom egymás elfogadásához. Legyen ez a művészeti seregszemle aranyhíd a reményhez, a szeretet napja, amelynek tüzenél még sokáig melegedhetünk.”

A sok tehetséges fiatal színvonalas műsorral mutatkozott be a seregszemlén. Említésre méltó és figyelmet érdemlő volt, hogy számos község kisebbségi önkormányzata és képviselőtestület díjat ajánlott fel a legsikeresebb szereplőknek.

A résztvevők ellátását és a győztesek díjazását anyagilag is támogatta a Megyei Pedagógiai Intézet, a Megyei Köznevelési Közalapítvány és „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségért” Közalapítvány.

Példaértékű, ami Nyírmadán történt április 6-án. Bizonyította, hogy egymást jobban megismerve közelebb kerülhetnek egymáshoz cigányok és nemcigányok, ha erre meg van a közös akarat.

Kategóriaként az első helyeket a következő tanulók szerezték meg:

Vers- és prózamondás: **Szarka Tibor** (Tiszavasvári), **Pöcze Imre** (Petneháza).

Ének és hangszeres zene: a gemzsei Szolnoki együttes.

Rajz: **Lakatos Mária** (Tuzsér).
Egyéb: a Nyíregyházi 13. sz. Általános Iskola népi játéka.

Szólótánc: **Jóni László** (Ara-nyosapáti).

Táncesorport: a Nyírbátori Éltes Mátyás Általános Iskola Dübörgő Táncegyüttese.

A nagysikerű verseny **Kálmánné Balogh Ildikó** zárószavával ért véget, aki megköszönte a romagyerekeknek adott sok-sok ajándékot és az őket körülvevő szeretetet, amely egész nap a gyerekek felé áradt. A résztvevők a hagyomány folytatásának reményében búcsúztak el.

Segélyezési gettó

Sajátos módja lenne a politikai érdekérvényesítésnek, ha a közel nyolcszáz településen megalakult cigány kisebbségi önkormányzat egyszerre kezdeményezné az utcanévtáblák cigány nyelvű felíratozását. Holott erre törvény adta joguk van. Más kérdés, hogy ezzel az ő helyzetük semmit sem változna, legfeljebb az amúgy is jócskán eladósodott települési önkormányzatok kerülnének még nehezebb helyzetbe. Ráadásul félő, hogy az említett jogérvényesítés semmi mást nem váltana ki, mint a többségi társadalom még erőteljesebb előítéletességét a hosszú évtizedek óta annyira vigasztalan szegénységben élő cigánysággal szemben. Márpedig a cigányok enélkül is a számkivetettek azon csoportjához tartoznak, amely végképp kívül rekedt a többségi társadalmon.

Az államszocializmus asszimilációs kényszerétől megszabadulva az utóbbi évtizedben a cigányok legfeljebb arra tehettek kísérletet, hogy érdekeiket valamelyest szuverén módon kinyilvánítsák. A rendszerváltás óta a többé-kevésbé sikeres politikai emancipálódáson túl azonban a cigányság nyomora még nagyobb lett. Mialatt a polgári privátlét keretei kitágultak, s igaz, csak a társadalom alig egyhetede számára, de végre megteremtődtek a vagyonosodás és a jólét többnyire törvényes feltételei, a cigányok – a társadalom legelestebbjeihez tartozva – rémületes inséget élnek át. Mára kérelhetetlenül egyértelművé vált, hogy – kurzusváltás ide vagy oda – megállíthatatlan a süllye-

désük a nemzet alatti létbe. Kivált azért, mert mindmáig hiányoznak még azok az erőforrások, intézmények és támogatási formák is, amelyekkel elősegítenék, hogy a cigányok – látszólag egyenlő társadalmi esélyekkel – egyszerűen csak élhessenek. Mindehhez szükség lenne emberhez méltó munkára és jövedelemre, civilizált életviszonyokra, az emberi méltóság tiszteletben tartására. Ám a polgárosodás szózuhatagában legfeljebb jelképes figyelem, jobb esetben morális szánakozás irányul feljük. Menthetetlenül lejárt immár az ábrándozások ideje. Hiába a politikai és kulturális önszerveződések csábító ereje, ha közben a cigányság számára hiányzik a civilizált életfeltételeknek még a minimuma is. Hiába alakult meg újra a legitim országos közjogi testület, az Országos Cigány Önkormányzat, ha a politikai akarat hiányzik ahhoz, hogy a cigányság a szociális autonómia jogát is megkapja. Mert nyilvánvaló, hogy a kulturális autonómia – az önálló nyelvhasználat hivatalos formáit tekintve is – csupán a hatalmi képmutatás szükséges kelléke. Tekintettel kell lenni ugyanis az Európai Unió igényeire, az az valamennyi kisebbség számára legalább minimálisan meg kell teremteni a kulturális önrendelkezés feltételeit. Csak éppen az nem mindegy, hogy a cigányok szempontjából mindez milyen előnyökkel vagy hátrányokkal jár. Mert valóban riasztó és bizarr dolog életminőségről, függetlenségről, autonómiáról akár csak szót is ejteni, ha nap mint

nap azt érzékeljük, hogy a csaknem nyolcszáz éves cigányság legfeljebb a közvetlen túlélésre rendezkedett be.

Tulajdon, kulturális és politikai tőke nélkül jórészt a bűnözésben fejeződik ki a cigányság egy részének lázadása a többségi társadalom ellen. A páriálét összes következményét el kell viselniük, amelyet a kirekesztő-megbélyegző mechanizmusok még erősítenek. Ennek következtében az e népesoport társadalmi integrálására irányuló még oly jószándékú politikai törekvések is azért torkolnak szükségképpen zsákutcába, mert minduntalan a „felemelésüket”, „felzárkóztatásukat”, „szocializálásukat” helyezik előtérbe.

Ezt a szemléletet tükrözi a cigányság életkörülményeinek és társadalmi helyzetének javítására irányuló, csakhamar a kormány elé kerülő középtávú intézkedéscsomag is, ezért vajmi kevés eredmény várható tőle. A programnak a cigányságot végzetes hátrányba hozó gazdasági, szociális és kulturális megfosztottság enyhítéséről kellene szólnia. Mert minél inkább szűkül az állami szociális gondoskodás tere, s az ügynevezett jóléti újraelosztás rendszeréből minél nagyobb létszámban esnek ki a cigányok, a segélytípusú ellátások annál inkább a nyomorukat tartósítják. Márpedig ha ma valaki ebbe a segélyezési gettóba kerül, képtelen kitörni onnan.

Dr. Kerékgyártó T. István
társadalomkutató

Rékason is rombolt a víz

Zagyvarékas egy kis község Jász-Nagykun-Szolnok megyében. Ebben a községben maradt fedél nélkül **Hamar Károly** feleségével és 3 pici gyermekével. Elmondása alapján a nagy havazás és a talajvíz volt az, ami miatt a házuk összedőlt.

Ifj. Rác Sándor kisebbségi önkormányzati képviselő így vélekedik a történekekről:

– Bejöttek az önkormányzathoz a cigányok, és elmondták, hogy Hamar Károlyék háza összedőlt. Elpanaszolták, hogy a polgármester úr nem fogadta őket. Elmentem, megnéztem a lakást, és borzalmas látványban volt részem. Az a ház teljesen lakhatatlanná vált. Bementem a Polgármesteri Hivatalba, hogy majd én megpróbálok beszélni a polgármesterrel, és elmondtam neki, hogy a kisebbségi önkormányzat sajnos nem tud segíteni senkinek, még abban sem, hogy takarót vagy ágyat adjon a rászorulóknak. De azok az emberek akik ilyen szerencsétlenül járnak mint Hamarék, 3 pici gyerekkel nem mehetnek ki az utcára.

Hamar Károly:

– Az az igazság, hogy az a ház már nagyon öreg és rossz volt. Most viszont a nagy havazás és a belvíz teljesen kidöntötte. A polgármester úrnál jártunk benn, beadtunk egy

Fedél nélkül maradt a család

kérelmet, és kölcsönt kértem, hogy ha lehet, gyorsan segítsen, mert 3 pici gyermekem van, de ő nem segített. A feleségemnek azt mondták, hogy nem tudnak lakást biztosítani a számunkra. Világosan kijelentette, oldjuk meg magunk a problémánkat. De kérdezem én, miből, amikor családi pótlékból és alkalmi

munkából élünk? Jelenleg az apósoméknál lakunk, de ők is nagyon szegények. Egymás hegyén-hátán fekszünk. Tizenhárman lakunk egy 2 és fél szobás lakásban. Az az igazság, hogy mindenképpen szükségünk lenne egy lakásra, mert apósoméktól is ki kell költöznünk. Az utcára mégsem mehetek a gyerekekkel, házat pedig sem építeni sem vásárolni nem tudunk.

Agócs Gyula polgármester úrtól megtudtuk, hogy Hamar Károlyék valóban jártak az önkormányzatnál, de szükséglakást sajnos nem tudtak kiutalni, hiszen a polgármesteri hivatalnak ilyen lakása nincs. A szolgáltatott lakásokat pedig csak a pedagógusok és orvosok számára tarthatják fenn. Annyiban tudták segíteni a családot, hogy a Vöröskeresztrel közösen adtak 3000 forintot és 5 darab matracot takaróval. Nem régen volt testületi ülés, ahol az ő kérelmüket is tárgyalta a képviselőtestület, de sajnos egyhangúlag elutasították a család kérelmét. Az árvízveszély rengeteg pénzbe került, a régi temetőt pedig teljesen ellepte a víz és azt is rendbe kell tenniük – hangzott a polgármester úr válasza.

Szöveg és fotó: R. Zs.

A ház romjai

„A színek himnusza”

KÉPBE SŰRÍTETT VALLOMÁSOK

1999. március 12-én 18 órakor az Újpest Galériában került megrendezésre a roma képzőművészeti kiállítás, melyet **Dr. Derce Tamás** Újpest polgármestere nyitott meg.

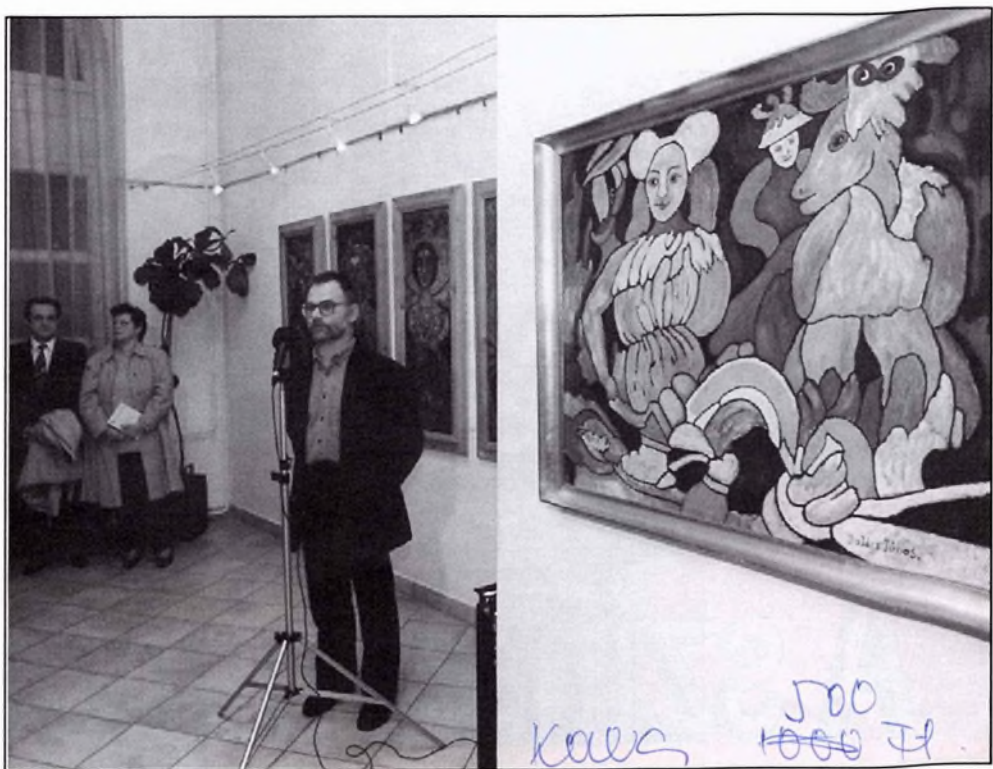
– Köszönetet szeretnék mondani mindazoknak, akik másként gondolkodnak – mondta bevezetőjében. – Valakinek végre el kell mondania, hogy élnek itt közöttünk olyan cigány emberek, akik nem hagyományos módon „kiáltanak” hozzánk. Akik sorsokat, vágyakat, álmokat, megtörtéseteket, képekbe sűrített vallo-másokat szeretnének elmondani nekünk. Vajon van-e „látó” szemünk, amellyel venni tudjuk a lélek és a szív üzeneteit? Hány és hány magára maradt sors kínlódik, birkózik a szegénységgel, de a belső tűz emésztő ereje alkotásra serkenti őket, pedig alig van pénzük kenyérre, nemhogy ecsetre, festékre. És mégis valami csoda folytán, valahonnan a semmiből, mint egy varázsló, előállnak olyan képekkel, hogy az ember csodálattal áll meg előttük.

Arra kérem Önöket, hogy végre ért-sük és fejtjük meg ezeket a „kódolt” üzeneteket, amelyek segítségért kiáltanak! Kezdjünk végre párbeszédet a mássággal, hogy „belülről” is megismerjük gondolataikat!

Berecz József a Romano Kher Cigányház gyűjteményének kezelője elmondta, hogy 800 festmény van a Cigányház birtokában. Örömmel konstata-lta, hogy az alkotók akarata találkozott a polgármesteri hivatal akaratával, s ebből a párhuzamos akaratból egy közös cél, egy közös út rajzolódott meg, amelynek az a célja, hogy otthont és lehetőséget biztosítson minden alkotni vágyó roma képzőművésznek.

En nem vagyok művészettörténész, csupán a saját gondolataimat szeretném elmondani a kiállított képekről.

Itt van például **Balázs János**, aki a feketéből indul ki, talán a származás, a megélt bánat kényszeríti arra, hogy fe-

Az előtérben Balázs János festménye

ketére alapozza a vásznat, s ebből, mint a fény az alagútból tömek elő a lágy, szemet gyönyörködtető pasztell színek.

Beszélhetnénk **Oláh Maráról**, aki súlyos beteg, elvesztette a fél szemét, elhagyta a férje, és mégis van ereje, hogy fél szemmel olyan dolgokat lát-tasson meg velünk, amit mi két szem-mel sem tudunk meglátni.

Említeném **Dilinkó Gábort**, aki ha kell, akkor az ujjával fest. Az ecset nélküli szegénység nem tudta megaka-dályozni abban, hogy fessen. A Krisztusként megfeszített cigány ember képe egy hatalmas kiállítás, amely hozzánk szól: ne feszítsük keresztre a másságot, ne ostorozzuk meg és ne köpjük le, mint ahogyan tették ezt Isten Fiával, hanem kezdjünk párbeszédet a mássá-gal.

Tóth Elemér állami gondozott, aki szürealista képeivel kápráztatja el az embert. A domboldalból „kinövő” női aktok, szinte belesimulnak a tájba, s valami ősi termékenység szimbólumát idézik meg, s a két domboldalt, mint két szerelmezt a vágy hídja köti össze s a vízben visszatükröződik az álom.

Oláh Jolán „Gyökerek” című fest-ményéből egy egész nemzedék kiált hozzánk. A nyitott szájak, mint meg-nyílt barlangok titkokat sejtetnek az emberekben.

És természetesen itt vannak **Péli Ta-más** és **Szentandrassy István** képei is, akiknek tehetsége útjelző karóként mutatja az utat mindazoknak, akik át akar-nak kelni a „megmérettetés sivatag-ján”.

E kiállítás megtekintése után a met-rón hazafelé utazva éreztem, hogy egy meleg kéz megérinti a szívemet, s ami-kor lehunytam a szememet, táncoló ecseteket láttam a reménység horizont-ján és láttam az alkotás fényét lobogni a fekete szemekben.

Igen, valahogy így kellene, szakadt föl mellkasomból egy sóhaj, amely be-ílt egy vágnak is: jó lenne, ha meg-értő szívvel és lélekkel figyelni a más-ság morzejeleire és azokat megfejtve, közös akarattal segítő kezet nyújtani mindazoknak, akiket foglyul ejtett a kétségbeesés ingoványa.

Rácz Lajos

Péli Tamás: Évszakok

A színek himnusz

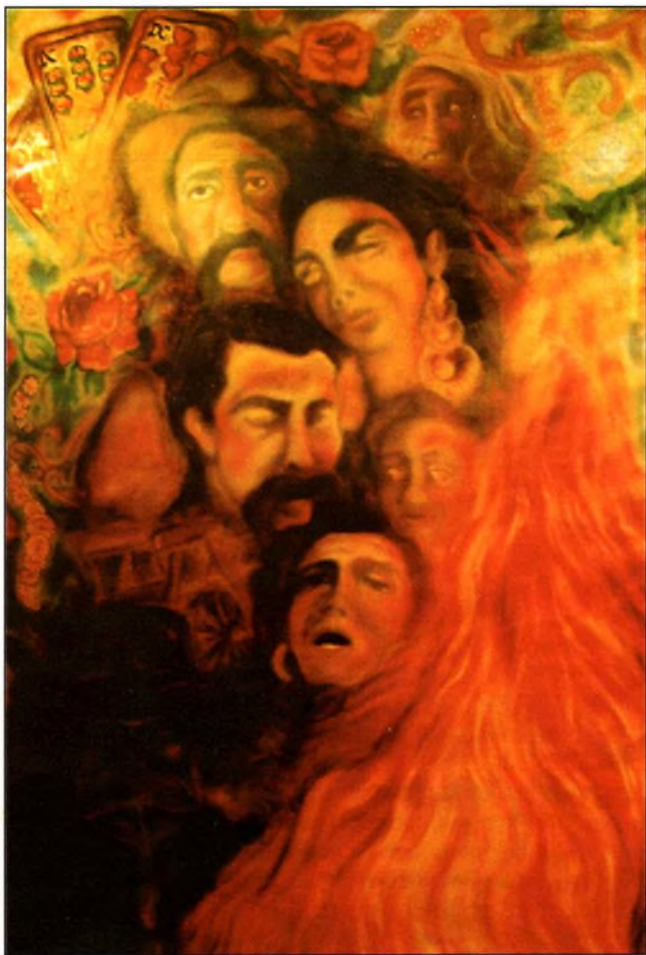
Oláh Jolán

Bada Márta: Portré

Mocsár György

Balogh Balázs András: Az öreg vajda

Oláh Mara: Gyászoló pár
Fotók: Kawa Kamal

Ráczné Kalányos Gyöngyi

Romák, segítsetek!

A tegeződésért „engedelmo man-gav”, de az egyik cigány ismerősömtől azt tanultam, hogy „urak és cigányok tegeződnek”. A dolog másik oldala – s legalább nyolcszáz éves félelmek következménye –, hogy számtalan cigány horgász sporttársammal csak a fél pertuig juthatok el, mert ők a pertuivás után is magáznak, „tanár uraznak”, a több gyermekes cigányasszonyok „csókolom a kezeit” köszönéséről nem is szólva. Mindez nem valami nagy megbízhatóságról tanúskodik.

Nemrég vettem egy könyvet, amely a világ nyelveit ismerteti (Fodor István (főszerk.): A világ nyelvei. Bp., 1999. 1699 oldal). Komoly, tudományos könyv, nem futotta a 10 000 Ft. Előre kell bocsátanom: minden nyelvellel foglalkozó ember nélkülözhetetlen, tudományos értékű segédkönyve lesz egy emberöltőn keresztül, megéri tehát az árát, s „Akinck nem inge ne vegye magára!”. Mert a könyvnek csak a cigány nyelvet, nyelvjárást ismertető fejezete méltatlan a könyv színvonalához. E tanulmányt is kiváló tudású szerző írta (tudásának magam is sokat köszönhetek – „csókolom a szívét”); nem is a tudásával van baj, hanem a szemléletével. Nem óhajtja például tudni, hogy a beas cigány nyelvjárást is, amelynek szókinését **Varga Ilona** nemrég összegyűjtötte, s szép könyvben ki is adta.

Amíg meg nem sokalták, én magam legalább 15 írást jelentettem meg komoly, tudományosan elismert tanulmánykötetekben is. Az első írással maga a „cigány” címszó szerzője lektorálta, tehát ismeri. Ebben tanulságként leírtam: „Aki végre tudomásul veszi e mozgékony nép létét, ismerkedik szerény szókinésével, tapasztalni fogja, mennyivel járult ez a hosszú ideig tiltott nyelv a magyar színesítéshez...”, másutt pedig: „Egy 1979-es összeírás szerint a Jászkunságban letelepült összes cigány család a magyarokkal közös utcában lakott, szinte mindenkinél volt saját háza, többnek földje, szőlője, marhája. A legtöbb családfő kovács volt; jó fűrot csak a cigányok tudtak csinálni...”. – Aztán pedig voltak Magyarországon az utóbbi évtizedben nemzetközi cigány konferenciák, ahol roma nyelven is beszéltek, a világ sok táján megjelent roma nyelvű könyveket is árultak stb.

A cigányok eredetével kapcsolatban a szerző csak „kóbor néptörzsekről”, „páriákról” és „társadalomból kizsáztott elemekről” ír. Pedig legalább annyi társadalomtörténeti, nyelvészeti, néprajzi stb. adat utal arra, hogy a cigányok egy valamikor élt nagy nép törzseinek. Mindezt bármikor meg is írnám, ha lenne hol és kivel (akadnak azért egyetemi tanárok is, akik mindezt nem tartják sületlenségnek).

De a mai helyzet ismertetése sem felel meg a valóságnak. A szócikk szerzője arról ír, hogy „Az iskolázott cigány származású egyének csak a befogadó országok nyelvén tudnak írni és olvasni” (mit szól ehhez Choli-Daróczy József, Lakatos Menyhért, Bari Károly meg a Rostás-Farkas György – Karsai Ervin szerzőpáros stb.), és hogy „a cigány nyelv döntően elősegítette a magyar argó nyelvi réteg lexikális nyelvi bővülését (csórni, csaj, manus, sérő stb.)...” Tehát a tolvajok, stricik, gagyizók nyelvének bővülését. Más kérdés, hogy pl.: a csaj ma már nem csak az argó szava.

Ez a szemlélet került a világ tudományos közvéleménye elé a rendszerváltás után 10 évvel! Megtörtént-e a rendszerváltás a tudományos életben és szemléletben is? Bizonyosan nem, mert az egyik írással a szerkesztőbizottság professzor urai azzal a „tudományosan megalapozott” felkiáltással utasították el, hogy „ilyen szép szavakat már csak nem cigányoktól tanulunk!”.

De ez még hagyján! Újabban már választ sem kapok, ha megtiszteltem őket egy-egy írással. Talán azt hiszik, hogy hallgatással el lehet hallgattatni új gondolatokat. Éppen ezért kérem a segítséget. A szerkesztőségi asztalban elfektetett sok közül kiemelem három magyar néprajzi szöveggyűjteményemet, de szeretném tudni, mit szóltok Ti. Phrarale, az én okoskodásomhoz. A cigány szavakat persze nem mindenki így ismeri, mert különböző cigány nyelvjárásokból valók, a szöveg pedig 4-500 éves.

Az egyik szó a kuka vagy makuka szótlán, ügyefogyott jelentésű szó, amelynek makuka-mukli alakja is van. Az 1700-as években viszont található Kunszentmárton anyakönyvében arról bejegyzés, hogy megkereszteltek olyan

barna bőrű, ismeretlen származású (talált) gyermeket, akinek nyelvét nem értették. Szerintem ez a gyermek az őt faggató kérdésre azt válaszolta, hogy „ma+kuko/- i+ mukle”, vagyis engem azok elhagytak, és a magyarok a szerencsétlen gyerekekre ráfogták, hogy makula. Pedig sem hülye nem volt, sem szótlán, de az idegen, ellenséges környezetben ijedten-illendően hallgatott.

A másik a kódémos, amely azt jelenti, hogy bolondos, hülyéskedő és a móstól, mert a jelentése étel után kutat, szaglász. Feltevésem szerint a kész étel szagára megjelenő, nem szívesen látott vendégre mondták, aki a helyzet feszültségét bolondozással szeretne volna feloldani. A két szó eredetileg együtt hangozhatott el, s azt jelentette hogy ide- (vagy oda)-tolja a pofáját. A cigány szavak: kathe vagy kothe ide, oda + mos szájat + thol tesz, helyez.

A magyar dínomdánom az 1500-as években a következő szövegben fordul elő először: „Haidenum haidenum o hajdena tandari dari tattum tandari borsos tiuk hus”.

Ez a régi szöveg minden vonatkozásban a cigányokat juttatja eszembe, és noha eddig egyetlen nyelvész sem vette észre, más tagolással érthető cigány dalszöveget kapunk, amely magyarul így szólhat: „Hát adj csak, hát adj csak, ó adj csak, adj csak harapni adományt, rapni fött (meleg) tyúkhúst!” – A megfelelő cigány szavak a következők lehetnek: haj hát + de adj + numa csak + dandárel harapni + tattum (- datum) adomány +táto meleg vaagz tádo fött.

Valamikor az Európát bejáró, városkapukban adományt kérő cigánycsoportok, később „énekes koldusok” énekelhették, kellett tehát dallamának is lenni; nagyon sokat segítene a kutatásban, ha még valaki ismerné a „nótáját”, és jelentkezne is vele.

Erre és a tudományban szemléletváltozásra meg az önbizalom növekedésére várva, befejezésül ismét tegezve: Te zhutil tumen o Del!

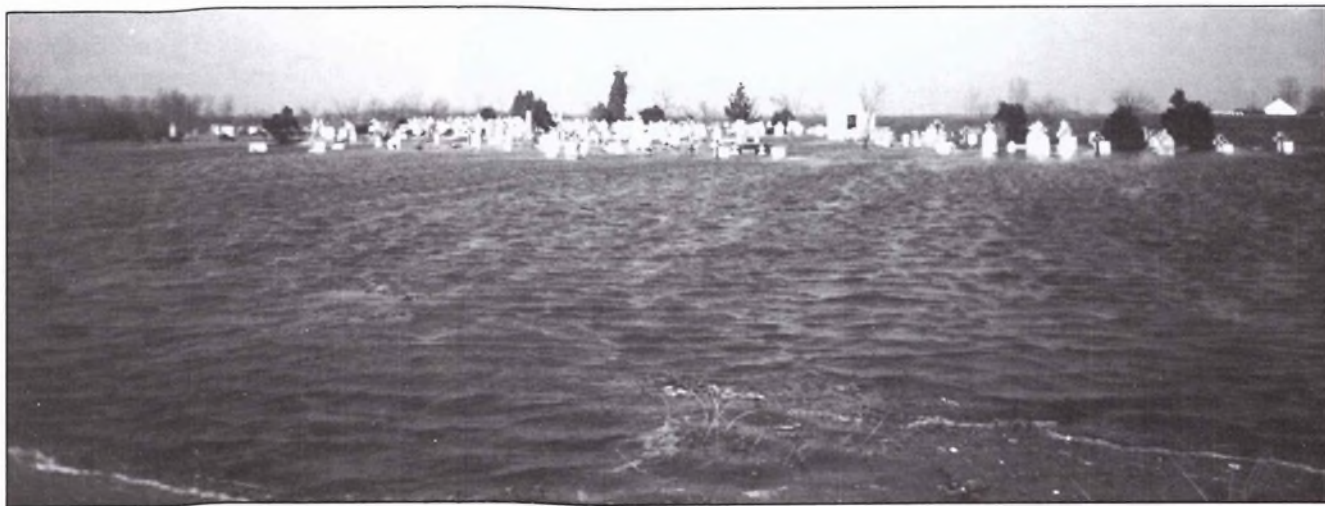
Kakuk Mátyás

Tisztelt Olvasó! Az írással kapcsolatosan örömmel olvassánk véleményét, hozzászólását!
(A szerkesztő)

ÁRVÍZ – szöveg nélkül

Szolnok várost a „Roma Esély” Alapítványi Szakiskola diákjai is védték a víztől. Felvevőteleink a Tiszaligethen és Zagyvarékason készültek.

Fotók: Csillei Béla, Rác Zsuzsa

Népbetegség-e a TBC?

A Jászfényszarui Romák Betegség-megelőző Egyesülete 1999. március 26-án Népbetegség-e a TBC? címmel orvosi előadást szervezett. Az egyesület elnöke **Farkas Bertalan** elmondta, hogy Jászfényszarun nagyon magas az asztmás és a tüdőbetegek száma, ezért is szervezték ezt az előadást.

Dr. Juhász Erzsébet, az Országos Korányi TBC és Pulmonológiai Intézet osztályvezető főorvosa már több mint 20 éve dolgozik ebben a kórházban, így nagyon sok TBC-s beteggel találkozott. Előadásából megtudtuk, hogy a TBC tüdőgümőkort jelent és ez a betegség cseppfertőzéssel terjed. Általában fertőző betegség. Akinek a köpetében bacilust találnak az a beteg fertőző, akinek viszont nem, az nem fertőző. Ma már – sajnos – a tüdőszűrés nem kötelező, így napjainkban megnőtt a TBC-s betegek száma. Évente egyszer azonban minden embernek meg kellene szűretni magát, hiszen ezt a saját egészsége érdekében tenné.

Ma Magyarországon kevés gyógyszerrel rendelkezik az orvostudomány, és ezzel kell leküzdeni a TBC-t. Ez a betegség nem csak a szegények betegsége. A gyógyítás ingyenes.

A leginkább veszélyeztetettek a hajléktalanok, és a tartós munkanélküliek.

Az alkohol rendszeres fogyasztása is kiválthatja ezt a betegséget. A dohányzás kárt tesz a hörgőkben, így elősegítheti a TBC kialakulását, de magában a dohányzás nem okoz TBC-s megbetegedést.

A betegség magas lázzal, rohamos fogyásal és éjszakai izzadással jár.

Hazánkban nagyon sok TBC-s beteg él, de ha rendszeresen eljárnak ellenőrzésre, gyógyszereiket rendszeresen beszedik, akkor nem válhatnak veszélyessé a környezetük számára.

Sajnos ez a betegség ma még nem gyógyítható, csak akkor, ha időben észreveszik és kezelik, bár a betegek általában akkor kerülnek orvoshoz, amikor szervezetük már teljesen legyengül.

Dr. Zajzon Ádám az asztmáról tartott egy rövid előadást. Az asztma a gyermek- és a felnőttkorosztályra egyaránt jellemző. A hiperreaktív légutak megbetegedését jelenti. A tünetei igen változóak, minden embernél máshogy jelentkezhet. Általában jellemző rá a nehéz légzés, fulladás, köhögés, sípoló légzés. Az asztma kiváltói lehetnek egyéni hajlam, növények is okozhatnak asztmás rohamot, de egyes gyógyszerek szedésétől is kialakulhat, például az aszpirintől is lehet asztmás rohamot kapni. Ilyenkor a nehéz légzés általában rohamokban jelentkezik. Az asztma összetett és krónikus betegség. Együtt kell vele élni, teljesen meggyógyítani nem lehet.

Fotó és szöveg:
Rácz Zsuzsanna

Enni pedig kell...

Kállai József a Borsod megyei Cigándról származik. Ennek a községnek Zigánd volt az eredeti neve, miután a romák beköltöztek, attól kezdve Cigándnak hívják.

Az itt élő 4-500 fős roma kolónia többsége zenész volt, de a többiek sem beszéltek cigányul. A romák egy része gyógynövénygyűjtésből élt.

Kállai József épületszobrásznak tanult, de a kollégiumi elhelyezés hiánya miatt, és mert a szülők nem tudták előteremteni az utazás, a könyvek, füzetek költségeit, abba kellett hagynia a tanulmányait. Helyette olyat kellett választania, ahol ingyen elhelyezést, étkezést tudtak biztosítani. A bánya mindezeket a feltételeket bőkezűen biztosította.

A romák a szabadság gyermekei, a bányában pedig tudva lévő, hogy nincs ablak... Jósának nem igen volt maradása az ilyen „ablaktalan világban”.

Feljött Budapestre, de a szén közelében maradt: a TÚSPEDNÉL helyezkedett el, szénlefordítóként. Hamarosan beletanult a szenes „stiklikbe”. Muszáj volt, ha a branshoz akart tartozni. Jós-

Irma, Kállai József felesége

ka jó tanulónak bizonyult, olyanmire, hogy néhány év alatt „szakmai” rangot vívott ki magának, ami azzal járt, hogy a „szafitos” munkákat ő kapta.

A könnyen jött pénz ugyanolyan könnyedén távozott Jóska zsebéből, ugyanis abban az időben a játékautomaták büvöletében élt, s ezek a lélektelen gépek kíméletlenül kifosztották. De Isten segítségével kijött ebből az ördögi csapdából.

A nyolevanas évek végén sorra zártak be a bányák. A szén ára a csillagos égig szökött...

Ebben az időben Kállai József jogosítványt szerzett és vállalkozó lett, megmaradva a szenes szakmában, de be kellett látnia, hogy ennek a szakmának vége. Felszámolta az egyszemélyes „CÉGET”, eladta a teherautóját és az összegből ruhát és standot vett a csepeli piacon – de a pangó üzlet miatt ezt is fel kellett adnia. Most mi lesz? – tette fel önmagának a kérdést.

Az Isten, akit sokan Sorsnak hívnak, most is kegyes volt hozzá. A leánya munkahelyén egy falatozó működött, amelyet a bérlő felmondott. Jósának éppen kapóra jött, mivel ölbe tett kézzel üldögélt otthon. A hírré felkapta a fejét és nyomban tárgyalást kezdeményezett az üzemeltetés feltételeiről, amely olyanmire megfelelt, hogy minden várakozását felülmúlta.

Irmaival, a feleségével, elkezdtek a falatozó csinosítását, ami azzal járt, hogy mindent tükörfényesre sikáltak: a tűzhelyektől, az edényekig, a csempétől a saját ruházatukig bezáróan minden ragyogott és jó illatot árasztott. Jósákék nagy hangsúlyt helyeztek az üzlet és önmaguk külső megjelenésére, hogy ne érje szó a házuk táját.

A tisztaságon kívül az ételek menynyiségére és minőségére is nagy hangsúlyt helyeztek. Náluk nincs másnapos étel, elviszik a hajléktalanok. Jósákék nap, mint nap gyakorolják a könyörületességet, amely az áldás forrása.

Már kezd kialakulni a vendégköre, vele az ízlésvilág és az ízvilág, amely házias, jól fűszerezett, bőséges, laktató és még olesó is.

Jóska tisztessége és becsületessége jó fundamentum egy hosszútávú befektetéshez. A falatozó nyereséges, tisztes megélhetést biztosít mindkettőjük számára. Örömmel csinálják, mert szinte azonnal látják a visszajelzést, amikor a vendég mosolyogva törli meg a szája szélét.

Közben állandóan képzik magukat, ismerkednek az új fűszerek ízével, együtt bujják a szakácskönyveket, keresik a laktató, magyaros recepteket. Így csalogatják a vendégeket, s a párolgó illatok étvágyat gerjesztenek. Aki egyszer megkóstolta Irma és Jóska főztjét, az visszatér.

Szöveg és fotó: Rác Lajos

A tálcával: Kállai József

1000 II,

Fotó: Csabai István

Kisebbségi önkormányzatiság és kulturális autonómia (IV. rész)

A cigányság esetében a kulturális autonómia fenntartásának kényszere mindenekelőtt abból ered, hogy a népcsoport tagjai olyan hagyományokban gazdag, hosszú idő alatt kialakult és megszilárdult életformák között élnek, amelyekbe az egyén nem csupán beágyazódik, hanem amelyek meg is határozzák, sőt támogatják is őt, illetve viselkedésének nagyobb részt irányt szabnak, s ezzel egyidejűleg bizonyos korlátok közé is szorítják. Azt is mondhatnánk, hogy az életformák hálózata magában foglalja a családot, a szokásokat, az ünnepeket, a vallást, vagyis a teljes életet. S ugyanígy a nemzedékek egymáshoz kapcsolódását is. Azáltal pedig, hogy a rögzült életformák a személyes életvezetésnek is irányt szabnak, egyszersmind a másfajta életformáktól el is határolódnak. De ugyanakkor azt is figyelembe kell vennünk, hogy a modernizálódó társadalom – amelynek hatásai alól a cigányság sem vonhatja ki magát, vagyis nem zárkozhatsz kulturális rezervátumba – a nézetek és érdekek, a szervezetek és intézmények nyitott pluralitásával tűnik ki, ami az egyes ember számára egyben a hovatartozás sokszínűségét is jelenti. Szerepekről beszélünk, de ma már nem csupán egy, az életfogytig tartó és a sorsszerű születés által előre elrendelt szerepet kell megvalósítani.

Kulturális mozgalmak

A multikulturalitás egyúttal teret enged a választásnak, a konkrét szabadságnak és az egyénileg vállalt felelősségnek is. Így valójában csak az egyértelmű, hogy a kulturális autonómia fenntartása nevében sem lehet visszatérni a tradicionális cigány életvilág biztonságába, mivel a modernizálódás következtében olyan civilizatórikus kényszerek jelentek meg, melyek a hagyományokat is fokozatosan átalakították. Ezek megakadályozását célul tűző kulturális mozgalmak vajmi kevés eredményt érhetnek el. Habár nyilvánvaló, hogy a kulturális autonómia csak intézményesült formákban válhat funkcionálissá, an-

nak veszélyét sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a kikényszerített kulturális elkülönülés válik meghatározóvá. A zenével, az öltözködéssel, a nyelvvel, egyáltalában az életstílussal összefüggő életformák és eszményképek azonban arra is szolgálhatnak, hogy a többségi társadalom idegeniségét, kételkedő hozzáállását és olykor értetlenségét valamiképpen ellensúlyozzák. Vagy éppenséggel mindezt kiprovokálják, hogy azután ezzel indokolhassák kulturális elkülönülésüket és a többségi kultúrához való ambivalens viszonyukat.

A kulturális autonómia, mint „pótszer”

Am ezzel a kulturális autonómia csupán „pótszerként” jelenik meg: annak ellenére is, ha a cigány népismeret vagy a cigány nyelven való tanítás sokkal nagyobb teret kap az oktatásban. Mert éppoly veszélyesnek, mint amilyen csábítóknak bizonyulhat az a próbálkozás, hogy a cigányság azonosságtudatának fenntartásában csak a kulturális autonómia gyakorolható jogának van kitüntetett szerepe. Egy pillanatra sem feledkezhetünk el ugyanis arról, hogy az idilli cigány életvilág intézményes kultiválása az egydimenziós azonosságtudatnak kedvez. A plurális viszonyok között a mindent egy lapra felvető kulturális hagyományelvűség nem erőt, hanem rugalmatlan gyengeséget jelent. Ezzel szemben a többdimenziós azonosságtudat is azt a garanciát teremti meg, hogy a cigányság ne szegregálódjon. Vagyis a csoport-hovatartozások pluralitása és a követhető erkölcsi normák komplexitása óvja meg a cigányokat attól a – nem is annyira lappangó – veszélytől, hogy az egyetlen közösséghez való tartozás abszolutizálása, illetve az ezzel teremtett elhatárolódás minduntalan újratermelődő konfliktushoz vezessen.

Társadalmi és gazdasági biztonság

Az eddigiekből is következik, hogy a kulturális autonómia jogát nem érdemes fetisizálni, még kevésbé olyan

„csodaszernak” tekinteni, amely a cigányság társadalmi integrációjának valamennyi gondját és nehézségét megszünteti. Ha van fontossága, ez is csak akkor érvényesülhet, ha kormányzati kötelezettség áll fenn mindazon feltételek megteremtésére és megőrzésére, amelyek között ez az autonómia megvalósítható. Éppen abból eredően, hogy a cigányság is megbecsülésre tarthat igényt, mint a saját programjainak kialakítására képes, tudatos, célratorőn eszelekvő személyek csoportja. Önmagában azonban ez aligha elegendő, hiszen a társadalmi és gazdasági biztonság adhatja meg a cigányság tagjainak a szabadság és a polgárosodás azon előfeltételeit, amelyek mellett részt vehetnek a közügyekben. Míg ugyanis csupán a jogok szerepének (olykor retorikus) hasznosságát ismerik el a társadalmi és jóléti igények szempontjából (azt állítva, hogy a kisebbségi jogok megfelelő alapját jelentik az önkormányzatiságnak, illetve az autonómia előfeltételeinek és következményeinek), addig a cigányság integrációjában lényegi változások nem várhatók.

Megosztva...

Mert az állami jóléti konnyúság és altuizmus egy pillanatra sem feledheti el a cigányság materiális, szociális, politikai és kulturális megfosztottságát. Emlékeztetve az állampolgárság társadalmi alkotóelemére, a cigányság életvilágában pozitív irányú elmozdulás akkor történhet, ha az úgynevezett társadalmi jogok valóban egy igazságos és civilizált élet megvalósulási folyamatát indítják el. Ha a cigányok valóban eljutnak a társadalmi állampolgárság státusáig (nevezhetnénk ezt akár polgári státusnak is), amely az egyén és az állam életében a civil és politikai jogok érvényesülésének céljait és mércéjét alkotja.

(Vége.)

Dr. Kerékgyártó T. István

A „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány nyertes pályázata

Színház

Fekete István Budapest	200.000 Ft
Gandhi Közalapítványi Gimnázium Pécs	200.000 Ft
Jónás Judit Érd	300.000 Ft
Jónás Judit Érd	300.000 Ft
Kalamajka Bábszínház Egyesület Miskolc	180.000 Ft
Országos Cigány Információs és Művelődési Központ Budapest	658.000 Ft
Roma Hagymányörző Színház	
Néprajzi Budapest	200.000 Ft
Vaskakas Bábszínház Győr	400.000 Ft
Összesen:	2.438.000 Ft

Média

Cigány Vezetők Szakmai Egyesülete Debrecen	170.000 Ft
Dunakeszi Város Cigány Kisebbségi Dunakeszi	300.000 Ft
Fejér Megyei Cigányok Független Székesfehérvár	200.000 Ft
Kurt Lewin Alapítvány Budapest	50.000 Ft
Makó Városi Televízió Rt. Makó	200.000 Ft
Mezőberényi Helyi Cigány Kisebbségi Mezőberény	24.000 Ft
Roma Sajtóközpont Egyesület Budapest	200.000 Ft
Tilos Kulturális Alapítvány Budapest	224.900 Ft
VRJ-Video Stúdió Budapest	100.000 Ft
Összesen:	1.468.900 Ft

Kutatás

A Művelődési Háza Sárospatak	50.000 Ft
A Teljesebb életért Alapítvány Pápa	250.000 Ft
Alapítvány az Emberi Jogok és Béke Budapest	500.000 Ft
Cigány Hagymányokat Kutató Egyesület Szekszárd	285.000 Ft
Cigány Tudományos és Művészeti Társaság Budapest	850.000 Ft
GRIZHIPE Cigány Néprajz és Nyelvművelő Budapest	500.000 Ft
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Szakképző	250.000 Ft
Megismerve elfogadni Alapítvány Budapest	150.000 Ft
Muharay Népművészeti Egyesület Bag	50.000 Ft
Oktatáskutató Intézet Budapest	700.000 Ft
Országos Cigány Információs és Művelődési Budapest	300.000 Ft

Szentesi Romák Kisebbségi Önkormányzata

Szentes	200.000 Ft
Összesen:	4.085.000 Ft

Hagyományörzés

13.sz. Általános Iskola Nyíregyháza	100.000 Ft
Budapest Főváros XI. Kerületi Cigány Budapest	190.000 Ft
Budapest Főváros XI. Kerületi Cigány Budapest	80.000 Ft
Bács-Kiskun Megyei Cigány Kiskunhalas	100.000 Ft
Cigány Fiatalok Kulturális Szövetsége Jászapáti	107.500 Ft
Cigány Kisebbségi Önkormányzat Garabonc	150.000 Ft
Cigány Kulturális és Közművelődési Péc	220.000 Ft
Cigány Oktatási Egyesület Szeged	100.000 Ft
Eötvös József Cigány-Magyar Pedagógiai Budapest	100.000 Ft
Farkas László Cigány Kulturális és Kecskemét	50.000 Ft
Farkas László Cigány Kulturális és Kecskemét	100.000 Ft
Glonezi Dezső Tarcsl	150.000 Ft
Győr-Moson-Soporon Megyei Cigányok Győr	400.000 Ft
Gönczi Ferenc Általános Művelődési Zalaegerszeg	100.000 Ft
Hátrányos Helyzetű Fiatalok Életmód és Budapest	100.000 Ft
Igaz Szó Magyarországi Romák Független Budapest	60.000 Ft
Keceli Cigány Érdekképviselői Szervezet Kecel	72.000 Ft
Lungo Drom Cigányszövetség Vásárosnamény	280.000 Ft
Lungo Drom Országos Cigány Érdekvédelmi Kál	150.000 Ft
Magyarországi Cigányok Demokratikus Budapest	350.000 Ft
Másképp Alapítvány - Cirko-Gekzir Mozi Budapest	150.000 Ft
Mélykúti Cigány Érdekképviselői Mélykút	50.000 Ft
Nagy Gusztáv Budapest	350.000 Ft
Nagybudméri Cigány Kisebbségi Nagybudmér	100.000 Ft
Nagykanizsa Megyei Jogú Város Cigány Nagykanizsa	200.000 Ft

Nagykanizsa Megyei Jogú Város Cigány	
Nagykanizsa	300.000 Ft
Nagykanizsa Megyei Jogú Város Cigány	
Nagykanizsa	80.000 Ft
PHRALIPE Független Cigány Szervezet	
Mezőcsát	50.000 Ft
Roma Novus Egyesület Budapest	100.000 Ft
Szegedi Cigány Oktatási	
Egyesület Szeged	50.000 Ft
Szigetszentmiklós Város Cigány Kisebb.	
Szigetszentmiklós	80.000 Ft
Tamási Város Cigány Kisebbségi Tamási	48.300 Ft
Tatabánya Városi Cigány Kisebbségi	
Tatabánya	100.000 Ft
Testvériség Kulturális Szabadidő	
Hajdúhadház	120.000 Ft
Tiszavasvári Roma Egyesület Tiszavasvári	80.000 Ft
Zoril - Hajnalodik Alapítvány Budapest	120.000 Ft
Általános Iskola Nyírmada	40.000 Ft
Általános és Zeneiskola Mátraderecske	100.000 Ft
Észak-magyarországi Romák Szocialista	
Miskolc	50.000 Ft
Összesen:	5.127.800 Ft
Mindösszesen:	13.119.700 Ft

Alkotói és kutatói ösztöndíjak

Képzőművészet

Bogdán Tibor Pécs	30.000 Ft
Csonka Ferencné (Orsós Teréz) Komló	100.000 Ft
Csányi János Budapest	30.000 Ft
Dombrádi Horváth Géza Budapest	70.000 Ft
Dávid Beri Nyírmihálydi	20.000 Ft
Feka Lajos Budapest	30.000 Ft
Horváth Zoltánné Budapest	150.000 Ft
Kosztics László Budapest	150.000 Ft
Kun Pál Ráckeve	40.000 Ft
Kállai Ernő Abony	30.000 Ft
Nagyné Horváth Judith Budapest	30.000 Ft
Nyári Gyula Budapest	20.000 Ft
Pusztainé Szécsi Magda Budapest	200.000 Ft
Ráczné Kalányos Gyöngyi Pécs	80.000 Ft
Varga László Budapest	40.000 Ft
Váradi Gábor Ózd	20.000 Ft
Vári Zsolt Budapest	50.000 Ft
id. Gaudi Márton Makó	20.000 Ft
ifj. Gaudi Márton Makó	20.000 Ft
Összesen:	1.130.000 Ft

Irodalom

Bogdánné Sárközi Ildikó Budapest	160.000 Ft
Choli-Daróczy József Budapest	250.000 Ft
Dombrádi Horváth Géza Budapest	70.000 Ft
Farkas Oszkár Nyíregyháza	70.000 Ft
Fehérné Váradi Etelka Éva Budapest	50.000 Ft

Fátyol Tivadar Budapest	60.000 Ft
Horváth Eszter Budapest	180.000 Ft
Horváth Kálmán Budapest	50.000 Ft
Jónás Judit Érd	180.000 Ft
Kiss Adél Rafilla Budapest	180.000 Ft
Kovács József Hontalan Mohács	80.000 Ft
Kovács Szilvia Szolnok	170.000 Ft
Nagy Gusztáv Budapest	250.000 Ft
Rigó József Szákszend	40.000 Ft
Rézműves Melinda Budapest	30.000 Ft
Szolnoki Csanya Zsolt Budapest	60.000 Ft
Sztojka Jánosné Budapest	160.000 Ft
Vadászi Bálint Budapest	40.000 Ft
Vesho-Farkas Zoltán Budapest	20.000 Ft
Vígh András Szolnok	150.000 Ft
ifj. Nagy Gusztáv Budapest	200.000 Ft
Összesen:	2.450.000 Ft

Kutatás

Bangó Margit Budapest	280.000 Ft
Bán Attila Kunhegyes	30.000 Ft
Csillei Béla Szolnok	100.000 Ft
Derdák Tibor Hidas	20.000 Ft
Dr. Reményi Géza Budapest	20.000 Ft
Farkas Erzsébet Tiszabura	20.000 Ft
Horváth András Budapest	130.000 Ft
Horváth Zoltán Budapest	160.000 Ft
Kiss Marianna Budapest	120.000 Ft
Lakatos Béla Szeged	30.000 Ft
Ligeti György Budapest	40.000 Ft
Mezei Jánosné Budapest	30.000 Ft
Mészáros Anita Budapest	30.000 Ft
Rézműves Lakatos Klára Budapest	30.000 Ft
Sztojka Ferenc Budapest	140.000 Ft
Vadászi István Budapest	40.000 Ft
Varga Ilona Budapest	200.000 Ft
id. Farkas László Tiszabura	70.000 Ft
ifj. Farkas László Tiszabura	40.000 Ft
Ökrös Árpád Budapest	130.000 Ft
Összesen:	1.660.000 Ft

Zene

Balogh Dezső Budapest	250.000 Ft
Balogh Kálmán Budapest	20.000 Ft
Horváth Mónika Budapest	20.000 Ft
Horváth Zoltán Nagykanizsa	30.000 Ft
Juhász Mieczura Mónika Budapest	20.000 Ft
Sánta Ferenc Budapest	20.000 Ft
Ökrös Oszkár Budapest	250.000 Ft
Összesen:	610.000 Ft

Koreográfia

Lakatos Tibor Sátoraljaújhely	150.000 Ft
Összesen:	150.000 Ft
Mindösszesen:	6.000.000 Ft

Előttünk angyalok jártak...

(Részlet az író nemrég megjelent, azonos című ifjúsági regényéből)

Bangó és kumpániája Romániából jött át Erdélybe. Onnan pár év múlva, egészen Szeged környékéig jönnek le. Itt tanulják meg a nyelvet is. Itt fulladnak a Tiszába Zsiga szülei. Ijedtükben újra visszamennek Erdélybe. De a kíváncsiság ismét Magyarországra hajítja őket. Így kerülnek aztán a Bodrog vidékére..., ahol a történet elkezdődik.

(a szerző)

– Viiííz!!! Viiííz!!! – ordította a fiú.

Mindenki kidugta a ponyva alól a fejét, de semmit se látott.

– Hóóóó! Hohó! – hallatszott a várva-várt szó.

Lekászálódtak a szekérről. Futottak a gyerekek után, aki már ott állt a keskeny földút szélén, kezéből napellenzőt csinálva, kémlelte a vidéket.

– Ott van, ni! Ott la! Nézzétek mán! Ott a víz! Onnan csapott föl a sas. – Mindenki arrafelé bámult, ahol a csillogást vélte látni. A cigányok megbűvölve nézték. Az apró félszavak... dűnnyögések... sikolyokká magasodott sóhajok most lassan zsolozsmává szelődtek, mint az öröm, melynek csak a szív veri a taktusát, de forrósága lehevészolja a szavakat. Úgy nézték a tájat, mint egy képeskönyv nyitott lapját. Most egyszerre minden gyönyörű lett.

– Hát nem elmentünk mellette?! – törte meg az áhitatot Bangó.

Lassan oszolni kezdtek. Zsigát dicsérték, a kisfiút, aki elsőnek látta meg az életet adó vizet. Meg kellett fordulniuk... majd leereszkedtek a lapos felé vezető útra. A homok drapp aranya puhán ölelte a kéklő vizet. Boldogan ugrottak le a szekérről. Mindenki tudta a dolgát. Pilla két teknőt emelt le és abba dobálták a kimosandó szennyest. Loló nevetve rázta a szép szarvasbőr tarsolyt, amit még egy erdészről kaptak ajándékba. Sokan arra néztek... mit is akar mondani?! – Hiába van most pénzünk... itt aztán senmi szatócs... de még egy teremtet lélek sem, akitől valami enivalót vehetnének.

– Mire köll itt a pénz, gyereköm? Mőg van itt mindenünk. Olyan vacsorát csapok én nektek, hogy mind a tíz ujjatokat megnyaljátok! – nevetett Sára. Azzal már szedte is le Csámpi szekéréből a kosarakat, és osztogatta a nagyobbacska gyerekeknek.

– Ti ebbe halat fogtok a folyóban! Ti meg – fordult a lányok felé – elmentek

tejestengerit törni! Lesz itt olyan vacsora majd meglátjátok!

A kis Zsiga ott gubbasztott az egyik bokor mélyében. Vele valahogy most nem törődött senki. Kavicsokat hajigált a vízbe, hánha észreveszik.

– Pedig ha én nem találom meg a vizet – morogta – még mindig csak a szekéren zötyögnénk. Az ám! – Nagyon-nagyon sajnálta most magát. Egy csigaházat talált a homokban.

– No ez is elhagyta a házát, mint mi a nyári szállást ott messzi, ahunnét eljöttünk.

Anyica – Dezső lánya – a pokrócokat szedte le a szekérről és terítette ki a napra. A fiúk már javában lubickoltak a vízben a kosarakkal együtt.

– Nem fürödni kűltek titeket, hanem halat fogni! – kiabált rájuk Pilla.

Zsiga magára húzott egy esomó fűzfabokor-ágot, mert éppen arra közeledtek a lányok a kosarakba rakott kukoricával. A fűlét fogták és énekelve lóbázták előre-hátra. Lulugyiék a lovaknak kerestek valami füves helyet.

– Jobb lenne innen egy kicsit messzebb menni – motyogta maga elé a gyerek. Majd elindult a bokrok közt lefelé a folyó folyásával egyirányban. Leült a partra és nézte a vizet. A túlsó part tisztán látszott. Arra nem volt olyan sima a föld, mint itt. Nádasok, sások sárgállottak a szélén. Apró halak csaptak fel a víz felszínére levegőt venni.

Zsiga már le is dobta a ruháját és beleugrott a folyóba.

– Majd fogok én halat kosár nélkül is! Aztán nézhetik!

A víz alá bukkott. A halak azonban sorra kiesúsztak a kezéből, de valahogy most nem bánta. Élvezte a víz simogató hűvösségét. Boldog fáradtsággal feküdt ki a napra száradni. Vizes testét apró kavicsok nyomták.

– Ez így nem lesz jó! – szölt hangosan. Kezével egy mélyedést kezdett vájni a homokba, de nagyon nehezen ment. A kavicsok közt egy éles fadarab hevert. Eszébe jutott apja teknővájója, amit most Loló használt.

– Tudod, kell a jó szerszám – hallotta a hangját. – Jó szerszám nélkül nincs jó teknő sem.

– Teknő!! Teknő!! Azt csinállok most én is!! – ujjongott belülről a gondolat. A „szerszámmal” sokkal könnyebben ment. Mikor már elég mély lett, belefe-

küdt. A hűs homok jó pihenőhelynek bizonyult. Behunyta a szemét. Előbb csak apró, tüzes pontokat látott, majd táncoló fénykarikák rajzoltak a szemhéja alatt. Ezek a nap betűi, mondta egyszer neki az apja. Vajon mit üzenhetnek neki? Erről aztán kedvére elábrándozott. Csukott szeme mögött látta az apját, meg az anyját, ahogy jönnek a lyukas csónakkal a Tiszán, de sose érnek a partra. A víz egyre nagyobb és nagyobb lesz és ők eltűnnek a semmiben.

Az apja volt a legjobb teknővájó. Ezt Bangó is mondja. A testvérei meghaltak himlőben, arra ő már nem emlékszik. De az tisztán előtte van, amikor az anyja magához szorítja és sikongva ordítja: „Csak a kis Zsigát ne! Istenem! Csak a kis Zsigát hagyja meg már nekünk!” Aztán mégis ők mentek el. Ő meg egyedül maradt. Kicsit elpiteryedett. Most aztán mindenki törődik vele. Pilla szokta mindig mondani, hogy a sok bába közt elvész a gyerek. Őt minden nap más szekér látta el. Azt mondták, megosszák a terhet. Nem is volt hiánya semmiben Zsigának. De valahogy az lett a vége, hogy sehol sem volt otthon. Csámpit szerette a legjobban. Hiányzott egy ujjá. Azt mesélik, hogy amikor a teknőnek valót hasított, az ujjá is vele ment. Így aztán kosarat font csak. Csak?! Olyan gyönyörű kosarakat, hogy mindeni megnézte.

Mondják, hogy egy évig úgy kedvtelésből beállt egy paphoz szolgának. Azt mondta, arra kíváncsi, mi is lesz az ember fiával a halála után? Azt ugyan nem tudta meg, mert sem a poklot, sem a mennyországot nem tudta elképzelni, de helyette megtanult egy kicsit olvasni, választékosabban beszélt, meg sok fura szokást is eltanult. A Bibliából számos történetet tudott, amit aztán a cigányok is szájatva hallgattak. Igen... Csámpit szerette a legjobban.

Forró testét újra lehűtötte a vízben. Az övéi már javában sütötték a vacsorának valót. Valaki a nevét kiálltotta. Elhatározta, hogy nem megy, de aztán a szél sülthal és kukorica illatott hozott. Nem tudott ellenállni, elindult az övéi felé.

Kalmár Ilona

F E J T Ö R Ö K

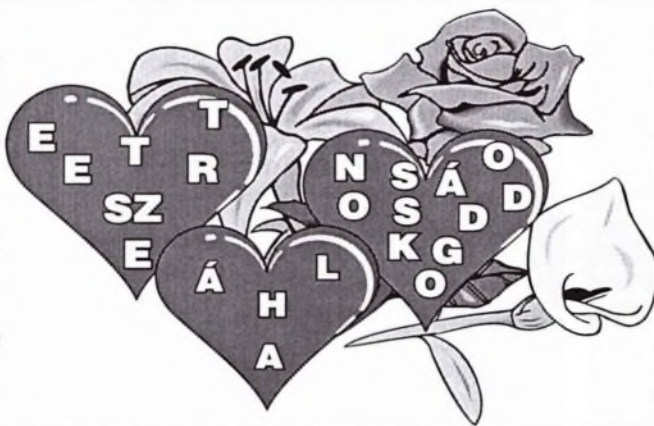

Szervusztok, Gyerekek!

Sok szeretettel köszöntünk benneteket az év egyik legszebb havában, májusban. Ilyenkor már mindannyian érzitek a tanév végének közeledtét, és a jobb osztályzatok reményében kissé „ráhajtottok” a tanulásra. Ez a hónap az, amikor megkülönböztetett figyelemmel, szeretettel fordulunk édesanyánkhöz, hisz május első vasárnapján Őket köszöntjük.

Első rejtvényünkben három olyan fogalom szerepel, amely az édesanyákkal kapcsolatos.

Feladat: A három szívben lévő betűket helyesen olvassátok össze, és a három fogalmat küldjétek be!

A következő rejtvényünk két függőleges sorát kell beküldenetek! Könnyedén megkapjátok, ha a vízszintes sorokat kitöltitek a meghatározások alapján!

Egészséges ital

A legkisebb számjegy

Nem szeret dolgozni

Képrejtvények

Segítség: a téglalapban lévő vízszintes vonal jelentése = valamin van valami.

①

KABÁT

E

②

Kérlek, add ide!

139

③

A

RÓ

 -

 -

(ékszer – az ősember szerszáma)

 -

 -

(kerékpáron hátul van – a szerelmes emberé ragyog)

Könnyítésként a magánhangzókat adtuk meg, de a meghatározások is segítségekre lesznek!
Feladat: a négy összetett szó beküldése.

Törd a fejed!

Valamilyen logika alapján az egyik szám nem illik a többi közé. Melyik az? Gondolj a felezésre!

2346

1938

1632

3570

3262

4386

2856

Szavalóverseny Letenyén

A Lungo Drom Letenyei Tagszervezete 1999. március 21-én 15 órára szavalóversenyt hirdetett a Zala Megyében lévő Cigány társadalmi szervezetek 10-18 éves gyermekei számára. A szervezet 50 vendéget várt.

Az izgalom már az előkészítés alatt elkezdődött. A várva várt nap végre elérkezett, s fél kettőkor már negyvenen toporogtak a Fáklya Művelődési Ház előtt. A csipős, hideg szél miatt előbb ki kellett nyittatni a művelődési házat. A kezdés előtt fél órával kiderült, hogy az előre bekészített székek kevésnek bizonyulnak. A nyitáskor már 70 szék foglalt volt, s egy-két későn jövőnek csak állóhely maradt.

Sztojko Iлона elnök köszöntőjében kifejezte háláját a verseny segítőinek: elsősorban az anyagi támogatóknak, a Magyar Művelődési Intézetnek, a terület biztosító művelődési háznak, **Baranyai János** és **Bogdán Péter** elnököknek, s átnyújtotta a köszönőlevelet.

Majd ismertette a verseny célját, amely a cigány irodalom megismerése, közkínésé tétele, az integráció biztosítása tanulással, és egymás megismerése.

Végre elérkezett a pillanat, amikor a sorszámmal rendelkező fiatalok a zsűri asztala elé léphettek. Feszült esendben hallgattuk az izguló versenyzőket. Hallhattunk nagyszerű előadokat, de megbicsakló hangú félénkeket is.

A feszültséget a nagykanizsai **Bogdán Ferenc**, a népművészet mestere címmel kitüntetett zenész, és **Kardos Ferenc** oldotta fel.

Horváth József alelnöknek, **Orsós Péterné** titkárnak és **Németh Attila** szervezeti tagnak, mint zsűrinek, nehéz dolga volt. Az első helyre kerülő neve pillanatok alatt kiderült, hisz teljesítményével **Orsós Anita** Lovászból messze kimagaslott. A pontszámok összeadása után Horváth József zsűrielnök kihirdette az eredményt és átadta az emléklapokat az ajándékokkal. Má-

sodik helyezést **Orsós Ádám** muraszemenyei, a harmadik helyezést **Somogyi Eszter** letenyei versmondó érte el. A zsűri két különdíjat is kiadott: **Szolnok Edit** muraszemenyei és **Bogdán Csilla** letenyei versenyzőknek.

Az öröm nagy volt, s a kicsik is tűzbe jöttek, szavalni akartak. Bátor fellépésük csokival lett jutalmazva.

De már esábitott a terített asztal, a zene újra szólt, a fekete szemek csillogtak, a táncos lábak megmozdultak. Mindenki jól érezte magát. Este 7 órakor vidám szívvel zártuk le a napot az a jelszóval: „hamarosan találkozunk”.

A kijáratú lépcsőnél **Czenner Jánosné** muraszemenyei képviselőasszony felsőhajtott:

– Azért nem bántam volna, ha a mi gyerekeink hozzák el azt a gyönyörű kerámiát, az első helyet. De majd a következő alkalommal!

Mi, a letenyei Lungo Dromosok is, reméljük, hogy letenyén 10 év után újrakezdve a cigány irodalom elmondhatja: lesz jövőnk, lesz folytatás.

Glinda Lindri

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot
..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 1176 Ft,
fél évre: 588 Ft,
negyedévre: 294 Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetés díját
a szerkesztőség címére kell
eljuttatni:*

**5000 Szolnok,
Aranka utca 3.
Telefon:
06-56/372-269**

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

JOGVÉDŐIRODÁK

Nemzeti és Etnikai Jogvédő Iroda

Irodavezető: Dr. Furmann Imre

Cím: 1537 Budapest 114. Pf.: 453/269

Telefon: 303-8973, 314-4998

Szolnoki Kisebbségi Jogvédő Iroda

Irodavezető: Dr. Pálfi Miklós

Cím: 5000 Szolnok, Szapáry út 19.

Telefon: 06-56/420-110

Cigányok Jog- és Érdekvégyesítő Irodája

Irodavezető: Dr. Kosztics István

Cím: 7600 Pécs, József A. u. 4.

Telefon: 06-72/325-558

Roma Parlament Konfliktusmegelőző és Jogvédő Irodája

Irodavezető: Dr. Pánczél Márta

Cím: 1084 Budapest, Tavaszmező út 6.

Telefon: 06-1/313-18-87

Roma Polgárjogi Alapítvány Jogvédő Iroda

Irodavezető: Horváth Aladár

Cím: Budapest VIII., Dob u. 105.

Telefon: 352-4500, 352-4502

Pentru Voj – Tiértetek Zala Megyei Kisebbségek Jogvédő Szervezete

Jogász: Dr. Hard Ferenc

Cím: Zalaegerszeg, Kossuth út 43. I. emelet

Telefon: 06-92/330-479

Országos vásárok naptára

1999. május hónapra

Május 4., kedd

Cegléd	oák.
Nagyecsed	oák.
Nagykanizsa	oák.

Május 5., szerda

Miskolc	oák.
---------	------

Május 6., csütörtök

Ónod	oák.
Szeged-	
Cserepes sor	ok.
Vésztő	oák.

Május 7., péntek

Bóly	oák.
Gyöngyös	oák.
Gyula	oák.
Miskolc	ok.

Május 8., szombat

Békéscsaba	oák.
Csorna	av.
Debrecen	
tavaszi nagyvásár.	
Galgamácsa	oák.
Jászberény	oák.
Kaposvár	av.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Komló	oák.
Komló	av.
Mezőberény	av+mgv.
Miskolc	ok.
Ózd	oák.
Pécs	ok.
Vác	kjv.

Május 9., vasárnap

Békéscsaba	av.
Dabas	oák.
Dabas	av.
Dombóvár	ok.
Gyomaendrőd	oák.
Jászalsó-	
szentgyörgy	oák.
Jászfákóhalma	oák.
Kaposvár	ok.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Kiskunfélegyháza	kjv.
Miskolc	av.
Pásztó	oák.

Pécs	oák.
Pécs	av.
Romhány	oák.
Szeged-	
Cserepes sor	kjv.
Szekszárd	oák.
Szolnok	av.
Tompá	oák.
Törtel	oák.
Zalaegerszeg	av.
Zsebeháza	bv.

Május 10., hétfő

Bélapátfalva	oák.
Csorna	ok.
Debrecen	
tavaszi nagyvásár.	
Zsebeháza	bv.

Május 11., kedd

Zalaegerszeg	oák.
--------------	------

Május 12., szerda

Makó	oák.
Mezőcsát	oák.
Miskolc	osk.

Május 13., csütörtök

Gyöngy	oák.
Komádi	oák.
Szeged-	
Cserepes sor	ok.

Május 14., péntek

Miskolc	ok.
Pusztamérges	oák.
Sásd	oák.

Május 15., szombat

Csorna	av.
Kaposvár	av.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Miskolc	ok.
Mohács	oák.
Pécs	ok.
Vác	kjv.

Május 16., vasárnap

Abony	oák.
Békéscsaba	av.
Böhönye	oák.

Csanytelek	bv.
Dunaföldvár	oák.
Heves	oák.
Heves	av+mgv.
Kaposvár	ok.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Kiskunfélegyháza	av.
Kunszentmiklós	oák.
Miskolc	av.
Pécs	oák.
Pécs	av.
Rakamaz	oák.

Szeged-	
Cserepes sor	kjv.
Szentes	oák.
Szolnok	av.
Tiszaföldvár	oák.
Tiszakécske	oák.
Vác	oák.

Május 17., hétfő

Szil	ok.
------	-----

Május 18., kedd

Sümeg	tavaszi vásár.
-------	----------------

Május 19., szerda

Hajdúnánás	oák.
Jánoshalma	oák.
Miskolc	osk.
Vajszló	ok.
Veszprémmarsány	oák.

Május 20., csütörtök

Szeged-	
Cserepes sor	ok.

Május 21., péntek

Miskolc	ok.
---------	-----

Május 22., szombat

Csorna	av.
Jászárokszállás	oák.
Kaposvár	av.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Mágocs	oák.
Miskolc	ok.
Pécs	ok.
Sárbogárd	oák.
Vác	kjv.

R Ö V I D Í T É S E K

av.	= autóvásár
bv.	= búcsúvásár
csv.	= cserépvásár
kjv.	= közúti jármű vásár
kuv.	= kutyavásár
LNv.	= Lovas Napok vására
mgv.	= munkagép vásár
nmv.	= népművészeti vásár
oák.	= országos állatvásár
oák.	= országos állat- és kirakó vásár
ok.	= országos kirakó vásár
osk.	= országos sertés- és kirakó vásár
r.	= régiségvásár
tbv.	= termékbemutató és vásár
üv.	= ünnepi vásár

Május 23., vasárnap

Békéscsaba	av.
Érsekivádkert	ok.
Kaposvár	ok.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Kunmadaras	oák.
Miskolc	av.
Ónod	bv.
Pásztó	av.
Pécs	oák.
Pécs	av.
Pécsvárad	oák.
Szeged-	
Cserepes sor	kjv.
Szekszárd	oák.
Szolnok	av.

Május 24., hétfő

Kapuvár	ok.
---------	-----

Május 26., szerda

Miskolc	osk.
---------	------

Május 27., csütörtök

Mélykút	oák.
Szany	ok.
Szeged-	
Cserepes sor	ok.

Május 28., péntek

Déaványa	oák.
Miskolc	ok.

Május 29., szombat

Csorna	av.
Kaposvár	av.

Kapuvár	oák.
Kecskemét	ok.
Kecskemét	kjv.
Miskolc	ok.
Pécs	ok.
Vác	kjv.

Május 30., vasárnap

Békéscsaba	av.
Csongrád	av.
Dunakeszi	ok.
Fadd	bv.
Jászárokszállás	bv.
Kaposvár	ok.
Kecel	bv.
Nagykátá	oák.
Nagykörös	oák.
Pécs	oák.
Pécs	av.
Szarvas	oák.
Szeged-	
Cserepes sor	kjv.
Szeghalom	av.
Szolnok	av.

Május 31., hétfő

Szécsény	oák.
----------	------

A vásárnaptárt
összeállította:
Wilhelm István

Tóth Elemér alkotása

Fotó: Kawa Kamal